

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ
ГОРЊОКРАЈОВЈАЧКЕСВЕТИ ГАВА
ГОРЊОКРАЈОВЈАЧКИ

• ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА МАРТИРИА • ГОДИНА XV • БРОЈ 35 • ДЕЦ 2016 •

Свети Сава горњокарловачки

Излази са благословом Његовог
Преосвештенства Епископа
горњокарловачког г. Герасима

Издавач:

Епархија горњокарловачка
Издавачка установа
„Мартирија”

Предсједник уређивачког одбора:

Његово Преосвештенство
Епископ горњокарловачки
г. Герасим

Главни и одговорни уредник:

Архимандрит
Наум (Милковић)

Чланови редакције:

Протопрезвитер-ставрофор
Славиша Симаковић
Игуман Георгије (Станковић)
Протопрезвитер Саша Умићевић
Протонамјесник Предраг Сушић
Чтец Саша Лончина
г. Синиша Таталовић

Адреса уредништва:

Епархија горњокарловачка
Издавачка установа „Мартирија”
Враницанијева бр. 6

Контакт:

телефон: 00385 (0)47 642 531
факс: 00385 (0)47 642 532
e-mail: naum.m89@gmail.com

Тираж:

1.000 примјерака

Штампа се средствима Епархије
горњокарловачке. Часопис није
намијењен за продају.

Ваше донације намијењене нашем
издаваштву можете уплатити на
жиро-рачун Епархијског управног
одбора Епархије горњокарловачке:

IBAN HR57 2484 0081 1025 9512 2
Raiffeisen BANK Austria d.d.

Рукописи и фотографије се не
враћају. Текстови и прилози
објављени у часопису представљају
ставове аутора.

ISSN 1334-3467

СВЕТИ САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

• ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА МАРТИРИЈА • ГОДИНА XV • БРОЈ 35 • ДЕЦ 2016 •

Будимир Кокотовић

СЕРГИЈЕ КАЋАНСКИ И СРПСКИ СИОН

.....СТР. 2

О храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Костајници

ИЗ ЛЕТОПИСА ПАРОХИЈЕ КОСТАЈНИЧКЕ ПО ПЕТРУ ШЕРОВИЋУ

.....СТР. 5

Православни Епископ Горњокарловачки

ИЛАРИОН (ЗЕРЕМСКИ)

(Из Гласника – службеног листа Српске православне Патријаршије)
(14.) Јануара 1931. године

.....СТР. 7

Љубинка Тошева Karpowicz

СТРАНИ ДРЖАВЉАНИ У МАТИЧНИМ КЊИГАМА

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ НА РИЈЕЦИ

.....СТР. 12

Лончина Саша

НЕПРОСВЕЋЕНИМА У ГОСПОДУ

.....СТР. 18

свештеник Валериј Духањин

О СУЈЕВЕРЈУ И ИСТИНСКОЈ ВЕРИ

.....СТР. 21

www.eparhija-gornjokarlovacka.hr

АКТУЕЛНОСТИ

Вијести преузете са интернет
презентације епархије горњокарловачке

.....СТР. 27

СЕРГИЈЕ КАЋАНСКИ И СРПСКИ СИОН

Наши црквени историчари записали су да је патријарх Јосиф Рајачић приказан као политички радник и вођа српског народа у Митрополији карловачкој, посебно у крваво револуционарно доба 1848-49 године, о Мајској скупштини и на Благовештанском сабору у Сремским Карловцима 1861. године, те је о томе доста тога објављено.

Свакако да је један од најбољих познавалаца дела и живота патријарха Рајачића био његов поуздани помоћник, потоњи епископ пакрачки Никанор Грујић, у доба народног покрета 1848. године као протосинђел, и уз њега саслужитељ и духовни, нешто млађи брат, протосинђел Сергије Каћански, касније изабран и потврђени епископ горњокарловачки, који нажалост није дочекао да види своју епархију као епископ.

Намера нам је да овде укратко прикажемо живот и рад Сергија Каћанског у Сремским Карловцима, кога је изненадна смрт спречила да започне свој архипастирски рад у додељеној му Епархији.

Сергије Каћански¹ рођен је 1. фебруара 1813. године у Сентомашу² у Бачкој, од родитеља Гаврила и Макрине, који су поред њега имали и сина Тривуна. На крштењу у храму Светог Богојављења у родном месту добио је име Симеон.

Прва слова научио је у родном месту, а као даровитог и жељног знања, родитељи су одлучили да га пошаљу да учи више школе. Школовање је наставио у Петроварадину, затим је први разред гимназије учио у Новом Саду, други у Новом Врбасу, трећи разред је наставио у Темишвару, прекинуо због болести, али је већ наредне године наставио у Мохачу, где завршава и трећу и четврту годину. Пети и шести разред учи у Кечкемету. После тога уписује се на философију и права у Пешти. Последње

године студија слуша и завршава у Пожуну (Братислави) 1835. године.³

Доласком у Сремске Карловце, Симеон Каћански уписује Богословију 1836.

године коју успешно завршава 1839. године. У то време професори су му били Прокопије Ивачковић, потоњи Епископ арадски и Карловачки митрополит, Андреј Шагуна, потоњи Митрополит ердељски и Арсеније Стојковић, потоњи Епископ будимски.⁴

Према доступој архивској грађи, Симеон Каћански је у првој години похађао предмете: Словенска наука о језику; Догматско богословље – Верска доктрина; Морално богословље; а у другој години: Историја хришћанске вере и православне цркве; Пастирско богословље; Катихетика; Омилитика; Методика за учитеља тривијалних школа.

За време његовог школовања у Сремским Карловцима млади Каћански бива примећен од самог митрополита Стефана Стратимировића, који је јавно пред професорима и ученицима износио похвалне речи о његовом школовању и раду. Приликом прве посете новоизабраног митрополита карловачког Стефана Станковића, Каћански као ученик другог разреда изговорио је поздравну беседу која је била похваљена у читавај Митрополији. Митрополит Стефан Станковић позвао је младог Каћанског да буде службеник и његов лични сарадник у двору у Сремским Карловцима.

С благословом митрополита Станковића Каћански одлази у манастир Крушедол где 9. априла 1839. године прима монашки чин из руке архимандрита Димитрија Крестића.⁵ На монашењу је добио име Сергије.

Не дуго након монашења, као учен и даровит монах, распоређен је у митрополитски двор, а

¹ Породица Каћански својим даљим пореклом везана је за просторе Херцеговине и племићку породицу Владиславић. Расељавањем од Херцеговине до Царске Русије у многим местима су боравили. Неки су се задржали на просторима Војводине, а други су у време Велике Себе у Русију отишли на просторе Слављеносербије и Новосербије. У време пресељења на почетку XVIII века, око 1700. године, из места Каћ (надомак Новог Сада), Владиславићи су се преселили у Сентомаш. Пошто су се доселили из Каћа, кажу да су се прово презивали Каћани, а потом Каћански.

² Данашњи назив Србобран

³ Павле Б. Обровић, Сергије Каћански, архимандрит бездински и епископ горњокарловачки, Арад кроз време, бр. 14., Темишвар 2013., стр. 8

⁴ Види: др Никола Гавриловић, Карловачка Богословија (1794-1920), Сремски Карловци 1984. стр.39-40

⁵ Архимандрит Димитрије Крестић (1762-1843), настојатељ манастира Крушедол и оснивач Српске читаонице у Иригу.

од стране митрополита Станковића постављен је за професора (најмлађег) Богословије у Сремским Карловцима. Као професор Сергије Каћански радио је у Богословији заједно са архиђаконом Никанором Грујићем⁶, протођаконом Антонијем Наком⁷ и протођаконом Лукијаном Николајевићем⁸. Нажалост, у Архиву САНУ у Сремским Карловцима није сачувана документација где би се сазнало које је предмете у Богословији предавао.

Сергије Каћански рукоположен је у чин ђакона 23. априла 1839. године у Саборном храму у Новом Саду, а на Божић исте године произведен је за протођакона од стране митрополита Стефана Станковића у Саборном храму у Сремским Карловцима.⁹ Све време док је обављао ђаконску службу, редовно је предавао у Богословији и водио рачуна о митрополијској архиви (био је управник архиве).

Након смрти Митрополита Стефана Станковића 31. јула 1941. године у Сремским Карловцима¹⁰, и избором Епископа вршачког Јосифа Рајачића за новог Архиепископа и Митрополита карловачког, положај Сергија Каћанског се није мењао. Нови Митрополит задржао је Каћанског као свог питомца на двору, уважавајући све његове заслуге. Дана 26. октобра 1842. године митрополит Рајачић, унапредио је у Саборном Светониколајевском храму у Вршцу, Сергија Каћанског у чин архиђакона. Након две године, 19. маја 1844. Године, у Бечу је рукоположен у чин презвитера-јеромонаха.¹¹ За члана Конзисторије дијецезе сремскокарловачке постављен је 30. новембра 1844. године. Убрзо је постао управник карловачких добара. Као протосинђел, исте године, добио је на управу манастир Беочин, а 1845. године постаје управитељ карловачке гимназије.¹² Убрзо, већ 1846. Године, именован је за управника сремског пограничног подручја. У тешким моментима и затегнутим односима

око границе, Каћански својом мирноћом и говорничким даром увек је смиривао ситуацију. Револуционарни талас био је на помолу, а Каћански се у улози преговарача показао као веома помирљив и сталожан.¹³

Почетком ратних догађаја 1848 – 1849. године, протосинђел Сергије Каћански затекао се у Сремским Карловцима, у непосредној близини митрополита карловачког Јосифа Рајачића. Био је учесник и говорник чувене Мајске скупштине, али и најзаслужнији за успостављање Српске патријаршије и Војводства Србије и Тамишког Баната. Нажалост, говор који је одржао Каћански на Мајској скупштини није забележен. Према сећању виђенијих људи тога времена можемо само стећи неки увид у његов говор:

„Каћански говорише топло и речи му иђаху од срца к срцу; његово класично образовање нађе примене у народном покрету достојном класичних говорника и историка. Његова задаћа бејаше објаснити народу право његово на основу привилегија и повластица нарочито задобијених... Помињући вешто последње часове из сужног живота деспота Ђорђија Бранковића, и тим начином отвори к свести народа, оној прошлости у којој се дело слободе народне започело... онда је народ сасвим заборавио на садашњост своју и њене околности и повратио се сав духом у времена деспота Ђорђија Бранковића и патријарха Арсенија Чарнојевића, и сузе ронећи тражио је свога Патријарха... Теби се окрену и повикао: „Ти си наш патријарх!“ Толика бејаше сила речи Каћанскога.¹⁴

Његове, у тим приликама исказане речи сваком, који га је чуо, остаће дубоко у срцу записане. Каћански је жарком својом беседом и разборитошћу показао правац колебљивим и збуњеним духовима и како је тог првог маја био претеча обнове Српске патријаршије и Српског Војводства. Сећам се добро тога дана, као да сада очима гледам под мајским сунцем на узвишеном месту Св. Патријарха и поред њега два мудра протосинђела Сергија Каћанског и Никанора Грујића.¹⁵

Особито је свештенство наше истицало бујним осећајима велике поште; али многи је часник узносио ријетке врлине Божијега угодника, какови се ријетко рађају, сјећајући се још славних говора и родољубивог рада знаменитих година 1848/49.¹⁶

6 Потоњи Епископ у Пакрацу; Бавио се књижевним радом под псеудонимом Срб-Милутин.

7 Антоније Нако (1817-1900), потоњи Епископ темишварски.

8 Лукијан Николајевић, рођен 1817.године у Стејановцима у Срему. Као архимандрит крушедолски изабран је за Епископа горњокарловачког и посвећен 29.јуна 1865.године, а устоличен тек 1867.године. Умро је у Даљу 16.септембра 1872.године где је и сахрањен.

9 Датуми навођени у раду су по старом календару.

10 Сава епископ шумадијски, Српски јерарси од деветог до двадесетог века, Београд, Подгорица, Крагујевац, 1996., стр. 474.

11 Павле Б. Обровић, Сергије Каћански, архимандрит бездински и епископ горњокарловачки, Арад кроз време, бр. 14., Темишвар 2013., стр. 9

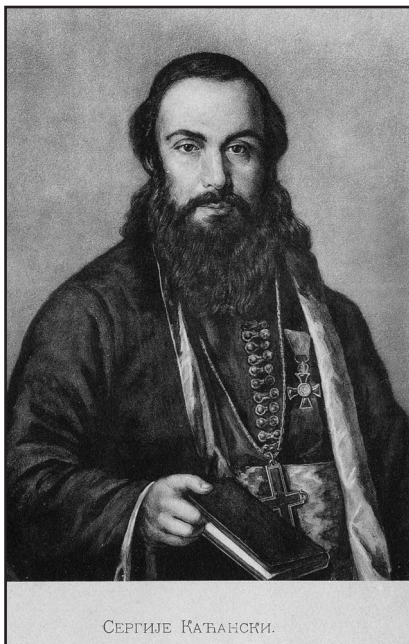
12 Коста Петровић, Историја Српске православне велике гимназије карловачке, Нови Сад 1991., стр. 358.

13 Види: Павле Б. Обровић, наведено дело, стр.11

14 Андра Гавриловић, Знаменити Срби XIX века, Загреб 1903., стр.10

15 Јаков Игњатовић, Спомен Сергија Каћанског, епископа карлштатског, Српски дневник, достак бр. 9/01.02. 1859.

16 Буде Будисављевић Приједорски, Неколике моје успомене

СЕРГИЈЕ КАЊАНСКИ.

Ко није до тада Кањанског познавао тај га је тог дана могао упознати, ко није до тада чуо речи које су cadre до срца људског гану и разнеже, тај је тог дана могао чути и сит се наплакати.¹⁷

Константин Богдановић, некадашњи уредник „Весника“, забележио је у

свом листу следеће: „Нису му речи из уста текле већ српско срце и српска душа су се благодарно изражавали.“

Године 1850. епископ Никанор Грујић обраћајући се патријарху Јосифу Рајачићу, забележио је: „А када је твој славослов протосинђел Кањански разнежио срце и душу народа на тај начин отворио свет народа, оној прошлости у којој је дело народне слободе започела...“¹⁸

Епископ горњокарловачки Евгеније Јовановић, доделио му је чин архимандрита, 16. септембра 1848. године у манастиру Беочин. Наредне године, 2. јануара изабран је за дописног члана Друштва српске словесности.¹⁹

Показујући своју ревност, напредујући из дана у дан, Кањански је све више стицао поверење патријарха Јосифа Рајачића. Године 1850. архимандрит Сергије пратио је патријарха Јосифа на разговорима у Бечу. Као награду за његове заслуге, ненадано је одликован од стране аустријског цара зланим крстом са круном. Пошто је у то време било упражњено место патријаршијског секретара, постављен је на ту дужност.²⁰

После преласка епископа Платона Атанацковића из Будима у Нови Сад 1852. године, патријарх Рајачић именовао је архимандрита Кањанског за свог мандатара, до избора новог епископа.²¹ О овом периоду

најбоље говоре два писма упућена патријарху у Сремске Карловце које је објавио прота Димитрије Руварац у „Српском Сиону“.

Након попуњавања Епархије будимске 1853. године, архимандрит Сергије Кањански постављен је за старешину манастира Бездин близу Арада (Епархија темишварска). Почетком јула 1853. године обавио је примопредају у манастиру Беочин, као и у Сремским Карловцима.

Као архимандрит бездински, Сергије Кањански је обављао дужност администратора Епархије горњокарловачке у периоду од 1855 до 1858. године.

Водећи се народним жељама и сопственим мишљењем, архијерејски сабор једногласно је одлучио 9. септембра 1858. године, да Епископ упражњене Епархије горњокарловачке буде архимандрит Сергије Кањански. Ову одлуку сабора потврдио је и цар својим декретом од 2. новембра исте године.

Свечана хиротонија обављена је у Саборном храму у Сремским Карловцима од стране патријарха карловачког Јосифа Рајачића, дана 7. децембра 1858. године. Након хиротоније, епископ Сергије боравио је дест дана у Сремским Карловцима, обављајући свакодневне богослужбене делатности. Након тога одлази у манастир Бездин како би извршио примопредају манастира, одакле је требао да пође у Беч, на пријем код аустријског цара, и онда у своју епархију на службу Богу и свом народу.

Нажалост, на путу до манастира Бездин, епископ Сергије се разболео и изненада умро у владичанској резиденцији у Темишвару 1. јануара 1859. године. По својој сопственој жељи сахрањен је у манастиру Бездин на јужној страни храма.

Прераном смрћу даровитог епископа Сергија који се одликовао правном и богословском спремом, „темељношћу и савесношћу како на црквеносудском, тако и на црквено-административном пољу“²², Црква је у оним смутним временима изгубила једног врсног архијереја и трудбеника.²³

на Наиканора Грујића, Сремски Карловци, 1907. стр.3

17 Забележио је ђакон старобечејски Стефан Болманац

18 Јаков Игњатовић, наведено дело.

19 Претеча Српске академије наука и уметности, Летопис МС 1859. стр. 199.

20 Види: Павле Б. Обровић, наведено дело, стр.13

21 Види: Сава, епископ шумадијски, наведено дело, стр. 442-443

22 Ф. Гранић, Два документа о црквеном службовању епископа горњо-карловачког Сергија Кањанског, Богословље, Београд 1940., стр.13

23 Сава, епископ шумадијски, наведено дело.

ИЗ ЛЕТОПИСА ПАРОХИЈЕ КОСТАЈНИЧКЕ ПО ПЕТРУ ШЕРОВИЋУ

Када је саграђена стара костајничка црква светих Архангела није познато. На западном црквеном зиду на једном камену урезана је година 1733. По томе се и држимо да је те године и саграђена. Међутим из датираних записа објављених у петој књизи „Старих српских записа И натписа“ под бројем 7290, 7291, 7292, 7293, а нарочито под бројем 7294, видимо да је већ 1703. године постојала црква Св. Архангела Михаила и Гаврила, којој су наведене године разна лица прилагала књиге (минеје и пролог).

Питање је сада, да ли је ова иста данашња црква св. Архангела и када је ова црква могла бити сазидаана (мисли се на цркву која је порушена 1941. год.). Да би могли у ово питање унијети мало више свјетла треба да се укратко осврнемо на прошлост Костајнице. Познато је да је Костајница од 1556. год. била у турским рукама све док је није 1689. год. ослободила војска Ердедија принца Људевита Баварског. Од тога времена није више никада долазила под турску власт. Турци су били око Костајнице населили доста раје из Босне да им обрађују земљу и да им служи, те није искључено да је ова раја имала и какву малу дрвену цркву, посвећену св. Архангелима, која је по ослобођењу замјењена новом, данашњом црквом. Вјероватније је пак да је у Костајници тек по ослобођењу од Турака саграђена црква, али је и тешко помислити да је одмах саграђена ова данашња, велика и лијепа црква (мисли се на цркву која је порушена 1941. год.) него ће бити да је прво била нека мала дрвена црква. Црква је посвећена св. Архангелима баш као и црква манастира Комоговине и као што је била посвећена црква у манастиру Моштаници.

У бојевима и устанцима око ослобођења Костајнице и доње Баније изгори чувени манастир Моштаница, недалеко од данашње Босанске Дубице, који је био духовно средиште православних Срба у Поуњу. Калуђери из овога манастира пребјегну са дабробосанским митрополитом

Атанасијем Љубојевићем, који се био пред Турцима овамо склонио у Комоговину, гдје митрополит сагради дрвену црквицу коју посветише св. Архангелима као што је била и црква у Моштаници и подиже малу дрвену кућу за манастир, који убрзо постаде црквено и културно средиште за све православне на Банији. По свој прилици у то доба је саграђена и костајничка црква и посвећена св. Архангелима као некадашња црква у Моштаници и новоподигнута у Комоговини. Пошто је 1713. год. Епархија карловачко-зринопољска са сједиштем у манастиру Комоговини, која је обухватала све православне Србе у Лици, Крбави, Хрватском приморју и Банији, подјелила на двије: карловачко-сењско-приморска и костајничко-личко владичанство, изгледа да је костајничко-лички Епископи, који су столовали у Комоговини, одлучили да чим прије пренесу своје столовање у Костајницу и да се у то доба њиховим настојањем почела градити данашња костајничка црква. У Којстајници постоји живо предање, да су првославни житељи костајнички започели да граде цркву св. Архангела у градском дијелу званом Новљани, гдје су они онда били у већини насељени, али да су католици костајнички захтјевали да се њима уступи то мјесто са започетом градњом цркве те да они ту саграде своју цркву. На ово је пристао ондашњи војни костајнички заповједник под условом да фратри фрањевци (са њима је заповједник био у завади) уступе један дио самостанског земљишта православнима за градњу цркве.

Колега Иван Цицак, пол.-упр. Секретар у Костајници, недавно нас је обавјестио да је негдје у Загребу дознао, да је римокатоличка црква св. Николе у Костајници саграђена 1777. год. крај старе дрвене цркве, која се спомиње већ 1712. год. Према томе наведено предање не изгледа у цијелости тачно али ипак упада у очи да је црква св. Архангела саграђена на земљишту крај римокатоличке манастирске цркве

св. Антуна, а испред самих манастирских зграда, којима пречи поглед на улицу те би се на томе рекло да су збиља фратри на неки начин били присиљени да православнима уступе један дио свога земљишта за градњу цркве. Није пак искључено да су православни костајнички житељи морали напустити градњу своје цркве управо с тога што је била започета на згодном мјесту близу мале римокатоличке црквице и да су им баш стога за накнаду фратри морали уступити дио свога земљишта да саграде цркву. Што су католици завршили своју цркву тек 1777. год. вјероватно је томе узрок што за довршење онако велике цркве католици нису имали довољно средстава, а опет није им се ни журило као православним Епископима који су настојали да чим прије буде саграђена велика црква, како би могли премјестити своју катедру из манастира Комоговине у Костајницу.

Да је црква св. Архангела у Костајници постојала и прије 1733. Год. дознајемо такођер и из жалбе костајничког Епископа Стефана Љубибратића који се са депутирцима 1730. год. тужио Бечу да

је за великог пожара у Костајници грађа спремљена за звонару у вриједности од 350 форинти изгорела а да је Крст с јабуком који је плаћен 60 форинти узео гроф Ердеди, комадант Костајнице. Депутирци костајничке, зринопоњске и дубичке крајине свједочили су да је споменути гроф бацио у тамницу мајсторе који су почели да праве звонару уз епископску цркву, а затим присилио парохијане да овим мајсторима плате дангубу (Гласник историјског друштва 2, 3 стр. 409, 410).

Од нарочитог је интереса да се овдје истакне како се у споменутој жалби говори о „епископској“ цркви што је доказ за оно што смо раније навели, да су већ први костајнички Епископи а који су столовали у ман. Комоговини, сматрали ову цркву епископском и за њу се бринули. Према наведеном не може бити тврдња М. Грбића (Карловачко валичанство II, 185, 186, III, 5), да је костајничка црква озидана у доба владике Алексеја Андрејевића (1741-1749) који је био прави Владика који је из манастира Комоговине прешао у Костајницу, гдје је купио кућу за епископски двор и овамо се стално настанио. Једино би се могло разумјети да црква која се дуже вријеме градила била у оно вријеме доготовљена или можда темељито оправљена и Епископ Алексије је осветио.

Да је Владика Алексије ову цркву осветио могло би се можда закључити из записа на антмису из 1747. Год. објављеног под бројем 7883 у петој књизи Старих српских записа и натписа гдје се каже да је онда освети жртвеник за ову цркву. Овај антмис ми нисмо видјели али му је текст записа скоро идентичан са текстом записа из 1749. Год. на једном врло трошном дрвеном Крсту у костајничкој цркви Рођења Богородице који ћемо ниже навести. Према томе ми држимо да споменути запис који је објављен није преписан са антмиса већ са овог дрвеног Крста. Што значи она на цркви урезана година 1733, не можемо казати ако можда није ове године подигнут звоник уз цркву и уређено прочеље цркве, па је датум мјеста на звонику урезан на прочељу цркве. И з записа наведеног у овој нашој радњи под бр. 7 следи да је 1759. Год. било направљено темпло, што ће значити да је прво старо-ваљда провизорно—темпло било измјењено са новим много љепшим барокним, који и данас постоји, те је релативно доста добро очувано. На темплу нема никаква записа те

се не зна кога је правио нити које иконе на истоме сликао.

По сличности са неким иконама на иконостасу у капели св. Петра и Павла нарочито са иконом распећа Христова, на којој је запис из 1755. год. који ћемо ниже навести, вјероватно је и иконе у цркви св. Архангела сликао јерођакон Аврам, који је како слиједи из споменутог записа сликао иконе у цркви св. Петра и Павла. Професор Иван Бах у свом раду „Српско сликарство у Хрватској“ (Хисторијски зборник год. II бр. 1-2 Загреб 1949) каже, да је иконостас у цркви св. Архангела углавном дјело сликара Василија Романовића, који је био родом из Украјине и сликарство учио у Кијевско-печерској лаври. Из наведеног записа из 1759. год. дознајемо да је тада набављено и једно велико звоно, а из записа објављеног под бр. 8158 у петој књизи - Стари српски записи и натписи, видимо да је то било последње звоно саборне костајничке цркве св. Архангела.

У овом запису су наведена имена приложника који су дали „милостињу“ за ово звоно и за још нешто што је оригиналу записа или подерано или нечитљиво па је зато означено тачкицама, а то ће бити по свој прилици прилози за иконостас, који је ове године направио, јер су приложене своте доставелике. Из наведених споменица види се да је и колико црква оправљена. Из споменице 1902. год. дознајемо да је тада звоник наново прекривен, да су ново-преливена четири звона, да је наново поплочана и молована црква, намјештене нове пјевнице и столови. Тада је уклоњена и лијепа предикаоница која је била уз један од стубова у цркви те није нова постављена. Ако је тачно што наводи Грбић (Крловачко владичанство II 186), да је Епископ Алексије Андрејевић сахрањен у костајничкој цркви, његов гроб ће бити при патосању г. 1902 остао под данашњим плочником, јер се нигдје не види.

Из ЉЕТОПИСА костајничке парохије.

Православни Епископ Горњокарловачки

ИЛАРИОН (ЗЕРЕМСКИ)

(Из Гласника – службеног листа Српске православне Патријаршије)

(14.) Јануара 1931. године

Неумитна смрт неочекивано покосила је живот једног од најученијих јерараха српске цркве. Дана 19. децембра (1. јан. по н. к.) умро је од капи горњокарловачки Епископ, Преосвештени Иларион у својој резиденцији у Плашком.

Преосвештени Иларион – у миру Владимир Зеремски – родио се 27. фебруара 1865. године у Турији у Бачкој. Послије положене матуре у српској гимназији у Новом Саду, слушао је правне науке године 1885. и 1886. на будипештанском универзитету, а године 1886. до 1890. богословске науке у Московској Духовној Академији, гдје је удостојен научног степена магистранта богословља.

Како је Московску Духовну Академију свршио са одличним успјехом, Савјет Академије предложи му, да се прими професуре на истој Академији, али он одби почасну понуду и врати се у отаџбину. Са 01. октобром 1891. године буде постављен за професора богословије у Сремским Карловцима. Октобра

14. 1893. године ступи у манастиру Ковиљу у монашки чин. За ђакона буде рукоположен 26. октобра године 1893., а 27. октобра исте године за презвитера. Наслов синђела добио је 06. децембра 1898. године, а 26. октобра 1899. године буде произведен за протосинђела. Од септембра 1900. године па до 01. септембра 1901. године био је на допусту као професор богословије, и за то вријеме управљао је манастиром Хоповом. За архимандрита произведен је 22. фебруара године 1904. Од 01. јануара 1910. био је на допусту као професор богословије, те је био настојатељем манастира Раковца.

За патријарха бив. Карловачке Митрополије – Лукијана (Богдановића), архимандрит Иларион буде изабран за архиђејецзанског епископавикара 26. новембра 1911. године, а потврђен 05. новембра 1912., а хиротонисан 18. децембра исте године. Послије смрти горњокарловачког Епископа Михаила (Грујића) постављен је за мандатара дијецезе, коју је дужност вршио

до 18. маја 1919. године. Од 08. јануара до 05. маја 1919. године, провео је у Паризу као стручњак код мировне српске делегације, те је много допринео успјешном ријешењу питања Војводине. Концем јуна 1920. године изабран је краљевским указом од 09. јула исте године и постављен за редовног професора за Св. Писмо Новог Завјета на богословском факултету београдског универзитета. За Епископа горњокарловачког изабран је у новембру 1920. године и краљевским указом од 06. марта 1921. године потврђен.

Већ као професор Карловачке богословије покренуо је године 1902. стручни богословски часопис „Богословски Гласник” и био му је главним уредником неколико година. У „Богословском Гласнику” штампао је своја тумачења из Светог Писма Новог Завјета, као „Бесједа Исуса Христа на Гори”, „Говор Господа нашега Исуса Христа против књижевника и фарисеја”, „Мази с истока” и друго. Много је радио и на историји српске Цркве. Кад је румунска Црква у бившој Угарској покренула парницу против Карловачке Митрополије и тражила уз банатске манастире и диобу манастира Карловачке митрополије, тада је архимандрит Иларион радио на истраживању историјских података о нашим манастирима у Банату и написао године 1907. књигу: „Српски манастири у Банату” – књигу велике научне вриједности. У „Гласнику” српске православне Патријаршије, чији је био и власник неко вријеме, поред других радова, написао историјску расправу: „Српска Патријаршија” чије се штампање јоште продужује. У „Гласнику” је године 1920 штампао расправу „О женском манастиру у Старом Јаску”. Еписко Иларион радио је и у Летопису матице српске, Гласнику историјског друштва и другим часописима и листовима.

Како на богословском, тако и на црквено-историјском пољу Преосвештени Иларион оставио је лијепих радова од трајне научне вриједности.

Као члан Светог Архијерејског Сабора, као члан Светог Архијерејског Синода и као предсједник Великог Духовног Суда – Преосвештени Иларион много је радио на рјешавању разних црквених питања са солидним познавањем ствари, и његов ће се нестанак осјећати у многим црквеним установама.

Преосвештени Иларион силно се заузимао за побољшање материјалног стања свештеника своје Епархије, те је стекао сипмаптије и признање свештенства горњокарловачке дијецезе.

Дошавши на катедру горњокарловачких Епископа, Преосвештени Иларион је у свом говору прилико устоличења рекао: „за образац честитог и правога владике не треба да идем у туђину да тражим. Такав је био међу вама ваш владика Данило Јакшић, који и дан данас живи међу вама, у срцима вашим као свети владика, чија се слава некад на далеко у нашој цркви видјела и осјећала. За образац, дакле, у свом раду узимам владика Данила”... У колико је Преосвештени Иларион, као епархијски архијереј, достигао образац, који си је сам изабрао, ми не можемо рећи, то ће нам објективно казати историја горњокарловачке дијецезе, у коју је ушао и Преосвештени Иларион, као њезин достојни јерарх.

„Са светима упокој, Христе, душу слуге Твога” архијереја Илариона!

НАДГРОБНИ ГОВОР ПРЕОСВЕЋЕНОГ ГОСПОДИНА МАКСИМИЛИЈАНА, ЕПИСКОПА ДАЛМАТИНСКО-ИСТРИЈСКОГ И АДМИНИСТРАТОРА ЕПАРХИЈЕ ГОРЊОКАРЛОВАЧКЕ НА ОПИЈЕЛУ БЛАЖЕНОПОКОЈНОГ ЕПИСКОПА ИЛАРИОНА.

Доносим Ти поздрав Патријарха Твора, добри покојниче наш. Доносим ти поздрав и поруку све Твоје и наше у Христу браће духовне, који Ти са сабора мени испоручише, да нам се што прије у сабор међу браћу своју вратиш, јер се тешко овога пута на сабору осјећало отсуство твоје. Тешко је, а често и мучно на сабору нашем било, не чути Твоју мудру, смишљени и искрену ријеч. Тешко је на сабору нашем било градити и изграђивати без Тебе и помоћи Твоје велику зграду Патријарашке Цркве наше од дно пода, па до врха крова, јер мало је тако вјештих и савјесних неимара као што си Ти.

На првом почетку саборисања нашега, упутио си нам из Плашког овакву брзојавку своју: „Оболео сам тешко, лечник ми забрањује да се на пут крећем, чим оздравим долазим да вршим дужност своју”. Чекали смо и очекивали иза тога свакога часа, али нам ниси дошао. Први пут у животу своме, против свакога обичаја свога, изневјерио си се овога пута ријечи својој и ниси нам по обећању дошао, јер ево си сада оздравио сасвим, али Те ипак нема међу браћом Твојом. Окренуо си се од нас другој једној дужности, која ти је преча да и ту досљедан будеш читавом животу своме, јер си вазда, до краја вијека свога, служио истинама великога Светога Апостола Павла, који говори, „а ја само једно желим: да се опростим тијела

Знао си као истински свештенослужитељ ријеч ону праведнога Јова, да је човјек увјек као војник и да су дани човјекови, као дани надничарски.

Осјећамо тешко, ма и привремени растанак овај с' Тобом. Осјећамо тешко, да Те више међу нама нема, али зато ипак не оплакујемо смрт Твоју. Та гдје је вјере, ту и наде има. Гдје је Бога, ту смрти нема! Ваља разумијети васкрс духа, који се сваки час около нас збива и који до сада још нико порекао није, па да се схвати

свога и са Христом својим да се сјединим.” Сада тек разумијемо како си се Ти то цијелога свога вијека тако журио, спремајући се на пут овај и откидајући у журби тој читаве дане и ноћи радом својим без предаха и одмора.

Први си увијек био на дужности својој, па се ево и сада први испред свих нас и на дужности овој нађе, како би је иначе свако од нас врло радо хтио да одложи. Рано нас остављаш, драги покојниче наш. Рано одлазиш од нас. Господ те позва себи – да се послужим ријечима из Псалама, у половини дана Твојих, но не у половини дана Твојих по оном, што си овдје међу нама до сада урадио, јер си по томе добар вијек вијековао, већ по ономе, шта си још могао, и шта си још хтио да урадиш.

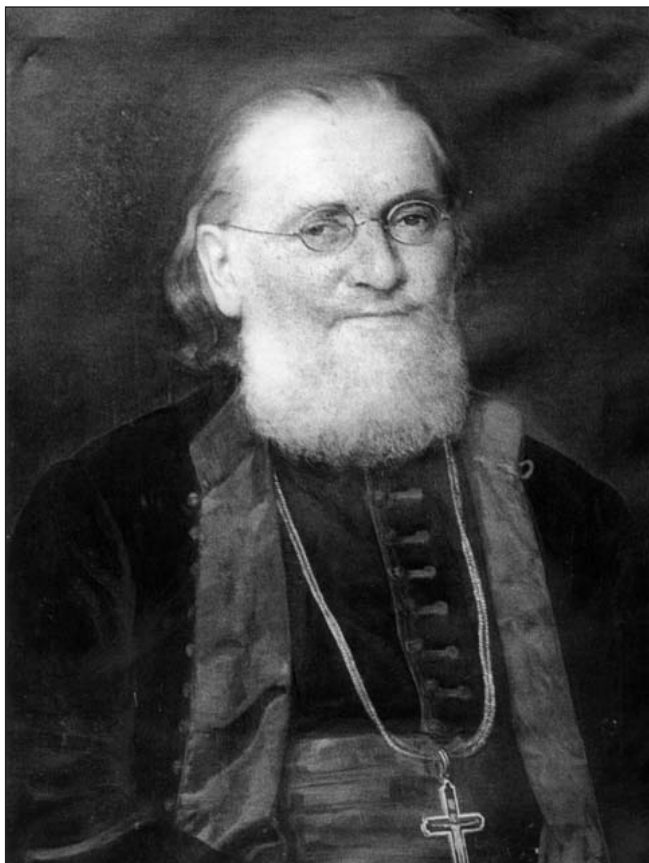
Живео си потпуно за Епархију своју, у њу си унио цијели живот свој. Зато ћеш живјети у Епархији својој и са њом и послје смрти своје; зато ћеш се још дуго иза смрти Твоје осјећати живо, свагда у њој Твој потпуни живот, Твоја душа и Твој живи дух, јер у Господу умиру они, чија дјела за њима иду, а у Господу умријети није друго до ли у вјечности живјети.

Био си свагда, у свакој прилици искрен, према свима и свакоме непосредан и отворен, увијек истинит и правдољубив. Зато Те није вазда судбина миловала. Но, то је пут свих оних, који за истину живе, јер истина се доцкан и споро схваћа. Но, зар је боље – да се запитамо ријечима Светога Јеванђеља – зар је боље да сви о нама вазда добро говоре, зар је боље да нас Господ без непријатеља наших остави?

И ако си по природи својој био тих и попустљив, улазио си ипак у борбу, када је то за више циљеве требало. И тада си, јер лицезрјенија у Теби није било, издржао у борби тој, не осврћући се ни десно ни лијево до краја.

и разумије велика и дубока истина ова. Не оплакујемо смрт Твоју, јер смрт није свршетак, већ почетак правога живота. Смрт је колијевка вјечности. А знамо и то, да је боље, куд и камо боље живјети у свјетлости, но у тами или у присенку живота. Не оплакујемо смрт Твоју, јер пут смрти, којим кроз живот свој идемо, много је тежи од смрти саме. Много је теже умирати но умријети, а живот наш овдје на земљи није друго до ли вјечито умирање, вјечита страва смртна. Не оплакујемо смрт Твоју, јер од жива се човјек растаје, а не од мртва. Нису умрли они, који су у гробовима, они су се само удаљили од нас, умрли су они, који су заборављени, а Ти никада заборављен бити нећеш. Не оплакујемо смрт Твоју, драги покојниче наш, јер гроб Твој, како наш велики и у свему одлични скуп овај около одра Твога најрјечитије говори, неће бити обична самртна рака, која ће сав спомен о себи у тами својој да сакрије, већ ће то бити свјетионик неугасиве луче неумрлога Твога духа, на коме ће кандило усавршавања и препорода свога кроз вјекове припаљивати далеки још иза нараштаји наши.

Допусти блажена сјени, да Ти се у име Свете Цркве наше, којој си цијелога свога вијека неуморно и предано служио, а наставничким и научничким радом својим у њој вазда је заступао; дозволи да Ти се у име нације наше, у име друштва и државе наше, на чијим си темељима неуморно кроз цијели живот свој радио и учествовањем својим на мировној конференцији по рату о судбини јој одлучивао и ове велико дане осигурао и ускорио; дозволи да Ти се у име Епархије Твоје, за коју си стално живио и којој си најбоље од живота свога драговољно и од срца поклонио, да Ти се у име сарадника и сатрудника Твојих, у које убрајам

себе и ја, у име цијелога овога скупа овдје, који нам најбоље казује и показује шта си нам био и шта ћеш нам још увијек бити, поклоним и да речем сјени Твојој велико и искрено хвала. Нека Ти то буде за сада залог вјечите према Теби љубави наше до онога иза грова састанка нашега, до скорога на оном свијету виђења!

Вјечни ти спомен био добри наш брате Иларионе!

Ријеч коју је на опијелу блаженопочившег Епископа горњокарловачког Илариона Зеремског изговорио протојереј Орлић Ђ. Ђуро, окружни протопрезвитер у Оточцу.

Ко би се надао, свети владико, да ћеш нас овако изненада оставити?

Ко би се надао, да ће се Твоја пространа епархија и с' њоме вијерно и одано Ти свештенство овако ненадано у црно завити?

Прије пар дана шаљући нам свој овогодишњи Божићни поздрав, поручујеш нам, добри наш Архијереју, да си се опоравио од своје тешке болестице, па честиташ пастви својој сретне празнике свијетлог Рождества Христова, а ево само неколико дана касније звона са твоје катедрале јавише нам прежалосну вијест, да су занијемила за увијек уста твоја, да је престало да куца племенито срце твоје, да су се увијек склопиле благе очи твоје добри нам Архијереју.

Послије генијалног Теофана, послије

енергичног Михаила, засјео је на столицу епископа горњокарловачких учени и смирени Иларион.

Засјео је први пут у привременом својству као патријаршијски викар и мандатар. И прве ријечи које си нам управио свети владико, први потези пера твога освојили су срца наша, а твоја смиреност, твоја доброта, твоја честитост и благост ужегла је у нама синовску љубав према Теби свети Владико, као добром, као брижном оцу нашем.

Дошао си нам у предвечерје свјетскога рата. А кад се је распламсао велики свјетски рат, кад је на твој народ, а нарочито на одано Ти свештенство устала била кука и мотика, хала и врана, кад смо били робље од никуд не заштићено, кад смо пред туђинским властима криви били зато што смо живи, што смо синови свете православне српске Цркве и Њезини служитељи, тада те тек упознасмо у свој величини твојој, на муци нашој и твојој, а на муци се и познају јунаци.

Сви наши јади и вапаји у то вријеме, не повратило се никад, летили су к'о на крили вјетра, на груди очинске нашег доброг Архијереја. Сваки болни откуцај срца нашег осјетио си, добри наш Архијереју, на племенитом и добром срцу своме!

С' нама си се јадао, с' нама си патио, али си нас и тјешио, храбрио си нас, да не клонемо, да не малакшемо, јер доћи ће бољи, свјетлији дани!

Свештенство твоје, св. владико, неће и не смије ти овога никад заборавити!

А какву љубав очинску, какву бригу си брижио, св. владико према оној браћи нашој, која тамноваше у Гомирју по годину и двије године дана, какову си очинску љубав показивао према породицама ове наше браће, према породицама које ни хљеба за доста не имадоше и којима си био више него отац и мајка, тога ти, ох опрости блажена сјени! У грлу ме гуши... Никад ти тога свештенство твоје заборавити неће.

Ми ћемо од кољена на кољено, ми ћемо нашим млађим покољенима, док смо год живи, казивати и причати како великог Архијереја имадосмо у оне тешке и мучне дане. Благо теби, благо души твојој.

Светиња мјеста на коме стојим не дозвољава ми, да опишем сва понижења, малтретирања која си од туђинских власти бранећи нас свештенике своје, поднио као високи црквени достојанственик. Знам ја добро, блажена душо,

да си Ти то њима већ давно опростио јер нису знали шта раде.

А кад су муке и твоје и наше дотрајале, кад је патњи твојој и нашој дошао крај и кад су побједоносни бијели орлови блаженопочившег краља Петра великог Ослободиоца и витешког краља нашег Његова Величанства Александра првог Карађорђевића, закликали у овим крајевима, онда данисмо душом и ти свети владико, и ми са Тобом, јер нам спадоше с руку ропски ланци, јер сину сунце и пред наша врата.

Душа ти се раја дочепала велики патниче, велики јерарше!

По други пут дошао си к' нама и засјео си стално на столицу епископа горњокарловачких, године 1920, кад си по св. Архијерејском Сабору изабран и Указом Његова Величанства Краља нашег потврђен.

Једва десет година сједио си на славној столици тој као достојан Архијереј, да са ње, грдна рано наша, овако ненадано сиђеш и замијениш је блаженим стањем.

Као син питоме Бачке, у којој си прије 66 година свјетлост Божијега свијета угледао, боравећи међу нама, заволио си оне кршчеве наше испод Велебита, Капеле, Пљешевце, и Петрове Горе, заволио си честити народ овај те и нас сараднике твоје, постао си наш, сродно си се тако рећи с нама, да у средини нашој нађеш покоја и мира вјечнога. А био си нам врли Архијереј. Метао си нам на срце марљиво вршење дужности наших, марљиво Богослужење и проповиједање Слова Божијег, нарочито данас кад је побожност пољуљана, кад је морал пошао низбрдице.

Ниси нам доста могао препоручивати марљиво кетихизовање школске и ваншколске омладине, будућих парохијана наших.

За наш "Привредник" старао си се од свег срца, па си и постигао, свети владико, да је из твога владичанства збринут највећи број сиротиње

наше у трговину и у занате разне. Упућивао си нас, како ћемо са старих црквених њига и протокола разних да сабиремо записе разне, који ће данас сутра како ти рече блажени владико, послужити моћи историографију Епархије наше, а можда и велике патријаршије наше, чије си обновљење у старој слави и величини заједно с нама дочекао свети владико!

А ти си сам као вриједна пчелица дању и ноћу неуморно на овоме пољу радио и радом својим стекао си међу учењацима нашим одлично мјесто.

Спремао си се, врли наш Архијереју, да напишеш и историју карловачког владичанства нашег, али смрт несмивена учини свему крај.

О камо наше лијепе среће да је смрт црна спорије дошла.

Кад још додам да си неуморно радио око побољшице материјалног стања свога свештенства и кад би ти то за руком полазило, били су то најсретнији часови живота твога честити Архијереју наш.

А сад на посљедњем растанку с Тобом, добри наш Архијереју с Богом.

Прими од свога благодарног свештенства за сва добра која си нам учинио благодарност и хвали. Молићемо се Господу да ти души даде рајског насеља. Никад те нећемо заборавити.

Вјечна ти успомена!

СТРАНИ ДРЖАВЉАНИ У МАТИЧНИМ КЊИГАМА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ НА РИЈЕЦИ

Српска православна Црквена општина на Ријеци одувјек је била малобројна урбана заједница православних. Заједно са ријечким поданицима, касније и грађанима православне вјероисповјести, социјални и вјерски суживот карактеризирало је и присуство страних држављана, па је тако заједница православних истовремено била и мултикултурална.

Матичне књиге Српске православне Црквене општине на Ријеци за раздобље 1782-1907. дају аутентичне податке о особама које су у храму Светог Оца Николаја обављале своју верску и грађанску дужност и због тога представљају документе прворазредне важности.

Најстарији подаци о оснивању брачне заједнице између православних вјерника односе се на раздобље 1782-1860. Подаци су објављени у специјализираном часопису Артефакти, кога издаје Српско културно друштво Просвјета.¹⁾

1. Склопљени бракови

У раздобљу које обухвата први број Артефаката, забиљежено је педесетседам (57) склопљених бракова православних из Трста, Војне крајине, Сења, Карловца, Почитеља, Плашког, Пераста (Црна Гора) и Задра.

У броју 10/2009. Артефаката, у којем се биљеже даљњи подаци о склопљеним браковима, наведена су имена и кумске везе још деведесетосам (98) склопљених бракова за раздобље 1865-1907., те су тако наведени подаци, о укупном броју склопљених бракова у раздобљу 1782-1907.

Међу наведеним браковима, ту су и два брака страних држављана.

У Ријеци је склопљен брак Модеста Модестовича Бакуњина (1848-1913.) са Елеонором Гради ди Прато 1873. године.

Модест Бакуњин је припадао руском дворском племству и породици која је заузимала важно мјесто у историји Русије. Мајка му је била кћерка тајног савјетника Ивана Петровића Шуљагина, професора историје и васпитача

великих кнезова Константина и Николаја Николајевича.

Отац Модеста Модестовича је напустио војну службу 1861. године. Најприје је био вицеконзул Русије у Копенхагену, а затим у Венецији.

Из дипломатске службе повукао се 1869. године.

Како је рано изгубио мајку, Модест Модестович живи с оцем у Копенхагену, затим у Швајцарској. Године 1869. запошљава се у Министарству спољних послова Русије, а затим започиње дипломатску каријеру по балканским кнежевинама, Османском и Аустријском царству.

Најпре је био секретар руског конзулата у Скадру (Османско царство) 1870-1875., а затим у Дубровнику (Хабсбуршко царство), где је упознао своју будућу супругу.

Бароница Елеонора Гради ди Прато и Сан Стефано била је румокатоличке вјероисповјести, удовица, стара двадесет година, ћерка грчког конзула у том граду. 2)

Други свједок на венчању био је отац женика - Модест Модестович, руски конзул у Венецији, што је вјероватно био разлог да се овај "дипломатски брак" склопи на пола пута између два руска конзулата.

Сличан "дипломатски брак" склопљен је 1898. године између Александра Рафтопула (25. година), сина грчког конзула у Ријеци. Он се ту оженио удовицом Ефросином Шомбазис (22. године) са Сушака.

Свједоци на вјенчању били су: Јован Хариси, секретар у Краљевском конзулату Грчке у Будимпешти, а вјенчање је обавио Јован Георгијадес, парох из Будимпеште.

2. Матица крштених

Књига крштених (1781/1860), затим (1862/1907), такође садржи веома важне и аутентичне податке о православнима који су своје најважније тренутке у животу регистрирали у матичним књигама Храма Светог Оца Николаја у Ријеци. 3)

У раздобљу од 1781-1860. године регистровано је тристотинетридесетдва (332) крштења.

Дана 13. октобра 1788. у Ријеци је крштен син Саве пл. Вуковића и Софије пл. Шакабент, грађана Новог Сада.

Крштење је обављено у Ријеци јер су у том граду живјели Арсеније Јовановић Шакабент, брат невјесте и Тодор (Теодор) и Алекса (Алексије) Вуковић, браћа Саве Вуковића.

У књигу крштених уписана су и два крштења тршћанских Срба.

То су: Никола Куртовић и Јулијана, који су у Ријеци крстили кћерку Мариету, пошто им је ту живео изабрани кум Георгије Мелисино, руски конзул у Ријеци.

Уписано је и једно мртворођено дијете Грка Константина Ражија, досељеног у Ријеку са неког острва у Средоземљу и Анете, римокатоликиње из Ријеке 1812. године.

Становници Бакра који су у Ријеци крстили сина Јована, Грк Теодор Ангенопола и католкиња Пашколина, то су учинили 1816. године у Ријеци, како би им кум био ријечанин, Грк Кирјак Маурициј.

Исте године мало затим и сам Кирјак Маурициј је крстио ћерку Марију у Ријеци, али му је кум био српски трговац Георгије Рајновић. Исти брачни пар је 1819. године крстио сина Димитрија.

Исте године је брат Кирјака, Димитриј - турски конзул у Ријеци, крстио кћерку Софију, а кум му је био угледни српски трговац Ђорђе Рајновић.

Године 1817. Грк Теодор Манастериотти и Пепа, римокатоличке вере, крстили су у Ријеци сина Темистокла, а кум им је био Николај Петровић. Још једно крштење Грка Константина Разија и Ане, римокатоличке вероисповести из Ријеке, обављено је када је руски конзул у Ријеци Георги Мелисино крстио њиховог сина Спиридона. Исти брачни пар и исти конзул поновили су крштење 1820. године, када је крштен њихов син Николае.

Године 1825. Георги и Елена Мелла из Цариграда, крстили су у Ријеци ћерки Ирину. Кума је била Елена Панно из Јанина. Исте године је и други брачни пар из Смирне – Димитри и Марија Николаиди крстио сина Михајла у Ријеци, како би им кум био руски конзул у Ријеци, иначе Грк Георги Малисино. Исти пар

је 1827. године крстио кћерку Спасенију.

Софија Николаиди из Смирне је 1826. године крстила сина Луке и Елене Амира из Смирне Николаја.

Из Смирне су били Спиридон и Екатерина Валетти, чијег је сина Јована крстио Михаел Василео, такође из Смирне.

Син Георги Мелиссина, Михаел (Михајло), витез Ордена св. Ане трећег реда, као и његов отац, који је био витез истог ордена четвртог реда, био је кум на крштењу ћерке Николаја Божикија, руског конзула који је замијенио његовог оца на то мјесту.

Брачни пр Грка Спиридон и Франческа Разин крстили су у Ријеци троје дјеце, а кумови су им били Срби.

Понављање истих презимена, као што из ових примјера видимо, показују да су у Ријеци биле настањене цијеле породице Грка, а не само појединачни брачни парови.

Исти подаци показују да се настоји да се кумске везе утемељују и одржавају унутар етничке припадности, иако ипак има, мада су ријеђе, кумске везе са другом етнијама. Међутим, и у једном и у другом случају чува стратификацијска позиција страна на крштењу, или се тежи ка стратификацијском успону путем кумског повезивања са вишом стратификацијском припадности кума.

То показују подаци о преферираном кумству са угледним Грком и царским конзулом Русије Георги Мелисином који је, од 1799 до 1834. године, крстио укупно седамнаесторо (17.) дјеце, а његов син Михајло, руски кадет у пензији у раздобљу 1840-1853 укупно седморо дјеце, све својих колега, војних лица.

Подаци из књиге крштених, осим тога, показују да се од развојачења Војне крајине, кумске везе војних лица различитих регименти (Оточка, Слуњска, Личка) утемељују у Ријеци.

У књизи крштених за раздобље 1862-1907. налазимо више података о родитељима и дјеци страних држављана, обзиром да се интензивирала покретљивост становништва, али и обзиром на чињеницу да је Ријека постала важна лука за смјештај конзуларних представништава разних држава ширег залеђа.

Најстарији и најуглаеднији конзуларни агент и утемељитељ руског конзулата Грк Георгиј Мелисино (1755-1833), је у историји ријечке православне општине све до своје смрти играо централну улогу. (4)

Након Мелиссина, за руског конзуларног агента именован је Николај Босицхи де Трендафило, затим његов брат Антонио. Године 1861. накратко је руски конзул био Василиј Којењников, а након њега је дошао кнез Леонид Березина (1835-1890).

Кнежевски род Березина пореклом је од кнезова Фалицких и Дмитровских. Грб кнежева Березина изгледа овако: на црвеном пољу, сребрна стена, штит покривен кнежевском мантијом и руском кнежевском капом. (5)

Као руски конзул, Леонид Березина је не само активан члан православне општине, већ и своју дјецу крсти у православној цркви. Своју кћерку крстио је 3. октобра 1867. године. У матичну књигу је тада уписана и његова супруга, односно мајка дјетета. Била је то грофица Њилхелмина (Минка) Березина, рођена грофица Војкффу-Клокочка (Загреб 1850-Петроград 1882), кћерка грофа Жиге и Марије Дитковић, с којом се Леонид оженио 1866. године у Загребу.

На крштењу првог дјетета у својству кумова нису се појавили родитељи мајке, па су их у тој функцији заступали гроф Рајмонд и Марија де Домини из Загреба.

Березина је у Риједи имао још два дјетета, те их је крстио 1868. и 1872. године.

Код другог крштења у својству кумова били су (грофови) Марија де Домини и Владислав и Емилија Ехелбург, сада, како је у матици наведено, из Ријеке, док су код трећег крштења поново у својству кумова били гроф Рајмонд и Марија де Домини, који су заменили одсутне Павла и Александру Березине, чије сродство са Леонидом није наведено.

Навођење племићких титула кумова показује да се приликом овог, за православне веома важног чина, водило рачуна о друштвеном статусу родитеља. Истовремено то показује да је, ожењивши племкињу из Хрватске, Леонид Березина међу Хрватима, а не само Србима, био признат и као такав препознат.

Леонид Березина је у Ријеку дошао из Београда гдје је био руски дипломатски представник и гдје је, вјероватно, научио српски, ако га раније није знао. То што је говорио „домаћим“ језиком и чињеница да је био образована особа, поред особина карактера, условило је да је Березина не само био активан члан православне општине Ријечке, већ је био у непосредним пријатељским односима, те односима кореспонденције и са многим Хрватима.

Био је активан члан Народне читаонице ријечке, али и члан православне општине ријечке. Дописивао се са парохом Јованом Шорком и након одласка из Ријеке 1872. године, те се у архиву православне цркве у Риједи налазе два његова писма упућена пароху Шорку, с којим је пријатељевао, те један докуменат о слању пртљага поштом у Петроград, што је, изгледа, обавио парох Шорак, па се зато ти документи и налазе у црквеном архиву.

Дописивао се и са карловачким парохом Николом Беговићем, те је и у Карловцу постао члан народне читаонице. Дописивао се такође и са Фрањом Рачким и Јосипом Штротсмајером.

Дао је новчани прилог за отварање Краљевског господарско-шумарског училишта у Крижевцима, те се с правом, на темељу његове активности, може рећи да је Березина био активан славофил и вероватно на трагу идеје политичког јединства Словена.

Након повратка 1879. из Ријеке објавио је у Петрограду дјело Хорватия, Славония, Далматия и Военная граница, који је доживјело позитивне критике.

Његова супруга, која се са њим одселила у Русију, године 1872. издала је у Хамбургу књигу родољубних и љубавних пјесама под називом Аус еинем Фрауенхерцен. (5)

После Березине, за конзула Русије дошао је Андреј Петковић (1837-1897).

У матици крштених Петковић се најпре појављује 1877. када уписује крштење сина рођеног 14. новембра 1876. године. Већ тада Петковић је уписан као „руски конзул“, а његова жена као Варвара, са станом у Риједи. (запис бр.55).

Због ових скромних података може се претпоставити да је брачни пар Петковић управо стигао и да су можда у Риједи крстили сина или само уписали крштење, јер недостаје навођење имена кумова.

Већ код другог крштења 1879. године, када је уписана његова ћерка Марија, за породицу Петковић су уписани сви, сада репрезентативни, подаци. Сада сазнајемо да је Андреј Димитријевић Петковић, царско-руски конзул и државни саветник, да је ожењен Варваром, рођеном Аркадијевна, те да су обоје из Русије. (запис бр. 72) Из тога записа сазнајемо да су као кумови, изгледа са стране конзула Петковића, крштењу присуствовали кнез Александар Аркадијевич „Италискиј“ и гроф Суваров „Римнскиј“.

Изгледа су са стране његове жене Варваре Аркадијевне требале присуствовати „царевна Грузинскаја“ Анастасија Григоревна и кнегиња Горчакова, али их је у одсуству замијенио адвокат Василиј Пауковић.

Трећи упис родитеља Петковић од 10 октобра 1881. односи се на њихова умрлог сина (запис бр. 81).

На четвртом крштењу, одржаном 15. ожујка 1884.(запис бр.96), кум је био Василиј Васиљевић Коловосцов поручник царске руске флоте и Марија Димитриевна Батурина, за коју нису наведени никакви други подаци.

Коначно је обитељ конзула Петковића крстила сина 15. марта 1884. (запис бр. 96). Кумовали су им поновно иста лица, као на претходном крштењу.

И 1885 године породица Петковић ја крстила сина у Ријеци. (запис 101). Кумове је тада заступао вицеадмирал и генерал Петар Герескиј. И на крају, 5. августа 1889. породица Петковић је крстила дјевојчицу. Кум је био Сергеј Сергејевич Бешмаков, капетан царске корвете и Петар Герецкиј, који је заступао књегињу Ану Чавгавезну, рођену грузијску књегињу (запис бр. 123)

Породица Андреја Петковића је, дакле, у Ријеци крстила или крштење уписала петоро своје, од четворо живе дјеце.

Судећи према овим подацима, Андреј Димитријевић Петковић је несумњиво у својству руског конзула у Ријеци боравио од 1877. до 1889., дакле пуних дванаест (12) година.

Школовани на руским образовним институцијама, а поријеклом из Отоманског царства или чак поданици истог, али пореклом из Македоније, ови руски дипломати су вероватно знали турски, те су били предодређени за функције у дипломатији царске Русије на тлу Отоманског царства с којим је Русија била у перманентним историјски познатим топло-хладним односима.

Иако краћа или дужа одсуствовања руског конзула Александра Петковића из Ријеке одмах након његовог именовања (1873. и 1874.) не морају нужно имати неко међународно дипломатско значање, али одсуствовање у годинама 1878-1879, а затим добивање одликовања Крста Св. Владимира од руског цара за заслуге године 1893. може бити у вези са великим променама које су се догодиле након потписивања Санстефанског (прелиминарног) договора 19. јануара 1878. године, а посебно након Берлинског конгреса (1. јун-1.јули 1878), када је Кнежевина Бугарској, без Источне Румелије, призната независност.

Орден је вероватно био и награда за дугогодишњу успјешну дипломатску каријеру, а можда и у поводу њеног краја. Конзул Петковић је, дакле, у Ријеци провео пуних двадесет година.

Још један руски поданик и племић појављује се матици крштених.

То је кнез Константин Михајлович (од) Веригин, капетан првог реда царске-руске флоте.

Кнез Константин Михајлович је 23. марта 1868. само уписао, или можда и крстио у православној цркви у Ријеци сина Сергеја (запис бр. 18), а 11. новембра 1870. године крстио сина Михаила (запис бр. 21).

У оба случаја, чин крштења је обавио војни ("аустријски", како стоји на запису под бр. 18) свештеник 31. линијског пука, Сава Поповић, те се може закључити да су за кнеза Константина Михајловича важили војни прописи.

Као место службовања наведено је место Грезинек близу Љубљане, у другом мало мјесто у ПиEMONТУ.

Кнез Константин Михајловић био је ожењен књегињом Маријом Ивановном, рођеном Похвиснев. Обоје су били из Москве. Приликом првог крштења кум је био Алоиз Клебел, код другог Терезиа Вебер.

Иако је кнез Константин Михајлович де Веригин припадао највишем слоју руског племства, о њему нисмо могли наћи никакав податак.

У православној цркви Ријеке крштен је септембра 1897. син Павла Ивановича Трусевича. Он је био поручник коњичког пука царице Марије Фјодоровне. Он са женом Александром Александров је становао у Вили Алице у Опатији (запис бр. 244). Кума, Александра Федоровна Љермонтов је на крштењу замјењивала кума, свог супруга.

Од 1893. до 1900-те године, дужност руског царског конзула обављао је Иван Иванович Петерзон. Он је био ожењен Наталијом, рођеном Набоков, па је крштењу њихова сина, обављеном у ријечној православној цркви 23 априла 1898. у својству кума присуствовао брат мајке Владимир Димитријевић Набоков. Кума је била Дарија Фиодоровна Тјутчева. Сви су били из Санкт Петербурга.

Владимир Димитријевић Набоков, отац будућег писца Лолите, иако племић, либералних опредељења. Он ће 1904., сада као емигрант, са породицом поновно бити у Опатији заједно са својом сестром и њезиним мужем Петерзоном. (6)

Конзул Петерзен је становао у Опатији у Вили Натха.

Бракови и крштења руских држављана забележених у матици крштених Храма св. Николе у Ријеци показују да је крајем деветнаестог вијека друштвена хијерархија руског царства била нетакнута и да се, као таква, репродуковала и учвршћивала и путем хијерархијски истовјетних бракова.

Крштење руских поданика-неплемића забележено је септембра 1907. године. Тада је у цркви крстио сина Всеволд Малевскиј-Малевич са супругом Олгом, рођеном Веденисов, обоје из Москве, са станом у Вили Пелда у Опатији. (запис 465).

Кум им је био Николај Крестовников, „фабрикант“ из Москве.

У рубрици „занимање“, за оца дјетета наведено је да је „чиновник“ тако да није јасно да ли су присутни на овом чину у Опатији били на летовању или је ту отац дјетета био привремено настањен или можда у Опатији радио.

Осим Руса као нације православне вјере, крштење у православној цркви су обавили и неки други православни који нису становали у Ријеци.

Августа 1898. уведен је у матицу крштених Хермес, син Јована од Деметрио, рођен у Милану. Отац дјетета, из Лемноса, тада у Османском царству, био је царски конзул, настањен у Трсту, али се из скраћеног навода положаја не може закључити које је земље конзул био. (запис бр. 268).

Мајка дјетета Славјана де Деметрио била је рођена Ћетковић, те је вјероватно то било разлог да дијете буде уписано у Ријеци.

Следеће године је уписан слиједећи син истих родитеља (запис бр. 269)

Међу племићким православним породицама у Хрватској, у Ријеци је живела и своју децу крстила само породица Станислава (Станка) Будисављевића, пл. од Приједора.

Станко је у Ријеци крстио четири сина (1874, 1875, 1876 и 1879.) године.

У години 1874. појављује се као ађутант прве класе при морнарици, па обред крштења обавља војни свештеник Викентиј Мартиновић, да би, од 1875. Станко Будисављевић био уписиван код морнарице, па је, у том својству своје синове крстио не више код војног, већ цивилног свештеника, односно Јована Шорка.

Станко Будисављевић је био ожењен Аделом, рођ. Њаисторп, па како у запису бр. 35. поред имена Адела стоји „оба католичког вероисповеданиа“ није јасно да ли се та квалификација односи на оба члана породице Будисављевић или на оба родитеља Аделе Будисављевић.

У матици која је предмет овог написа, забиљежена су и крштења деце родитеља

Румуна који су живјели у Ријеци.

Јануара 1897. Винценц Никора, рођен у Трансилванији, уписао је сина, те навео имена још два Румуна, тада поморских официра, као свједоке. Разлог зашто је дијете уписано у Ријеци је тај да је мајка Олга рођ. Хрибар поријеклом из Ријеке. (запис бр. 239)

Дана 5/18 новембра године 1900. забиљежен је податак у матицу рођених да је Милан, Амедео, незаконито дете Румуна Ураториу Едуарда, поморског пилота и мајке Марије Жагар, родом из неког изостављеног имена места близу Љубљане. (запис 307)

Тим записом завршава регистрација странаца православне вјере у матичној књизи рођених.

3. Матична књига умрлих

Подаци о умрлима објављени су у броју 3/2000 и 14-15/2016. Артефаката.

У раздобљу 1782-1860. у Ријеци је умрло укупно шест страних држављана православне вјере. Три од њих су били поданици Русије: Георги и Михајло Мелиссино и Антоније, син Николе Божикуја, руског конзула у Ријеци.

Као новорођенче у Ријеци је умрла кћерка грчке породице Паспати и Димитрије Паскуани и Георги Катцис, родом с Крфа.

У раздобљу 1880-1907. бележимо деветнаест (19) случајева умрлих.

То сада нису православни који живе у Ријеци, већ су најчешће болесници православне вјере умрли у Опатији.

Наиме, крајем деветнаестог вијека Опатија и Мали Лошињ су се већ били афирмирали као центри здравственог туризма. Неки од болесника православне вјероисповијести су ту и преминули, те су уписани у матичну књигу умрлих, а ријетки су били ту трајно насељени.

Парох ријечке парохије, која је обухватала сам град, те подоштине Пласе, Цосала и Дренова, није имао право сахране у Опатији и Малом Лошињу, који су припадали парохији Перој, па је у том случају ријечки парох морао добити дозволу од перојске парохије за обављање сахране.

Како су у књизи умрлих у раздобљу обухваћеном овом књигом наведени и умрли из Бакра, Волоског и Цриквенице, који нису припадали парохији ријечкој, већ сињској, може да се претпостави се да су проблеми са радом сињске православне општине били разлогом томе.

Према књизи умрлих, у Опатији су сахрањени следећи странци православне вјере:

- Дионизиј Хариатис, умро 15/27 маја 1894. витез, мушкарац, пензионисани грчки конзул, 84. година, ожењен, из Зенте у Грчкој, живио на Ријеци. Виа Померио 12. Умро од старачке слабости. Сахрањен на општем гробљу. Смрт

установио градски доктор, упис у књигу умрлих обавио парох Григориј Н.Живковић.

- Улис Василеску, умро 15/27 маја 1894. Румунија, „романско источно-православна“.

- Александар Персиани, царски руски тајни савјетник, стар 54 године. Био на љечењу у Опатији. Из Петрограда. Љечио га др. Глад, у чијем је пансиону умро 19. септембра. 1896. Уписао га и опојао Никола Косановић.

- Симеон Рабартић Близингор, умро 29/11 априла 1897. године, царски- краљевски пуковник у мировини, стар 63 године.

- Александар Павлович Трусевич, дијете (3 мјесеца и 3 дана). Умрло 29 јуна 1897.године.

- гроф Александраер Олсуфиев, син Василија, суперинтендета Кремља у Москви, рођен 1843., удовац покојне грофице Екатерине Чолаогуб из Петрограда, становник Москве. У Опатији умро 28. марта /10 априла 1907. у Вили Сперанза од срчаног удара. Земни остаци пренешени у Русију, Красно село, губернија Тула.

- Иван Папантонио, 15.маја 1902. године, бродар, 64 капетан, погинуо несретним случајем.

- Теофанија Константиновић, умрла 19.маја 1905, удова покојног Неце, из Темишвара, умрла у Вили Ирена од старачке немоћи. Сахрањена на гробљу у Опатији. (81 год.)

- Емилија Милка Ураториу, преминула 19.јануара 1894. године. Из Румуније.

- Марија Франциска Ураториау, 22. новембар 1907.

- Босилка Нчић, 19 год. из Београда, Србија, туберкулоза 1900.

- Борис Иванов 3. год. Умро 13/26. октобра 1900., син инжењера, рођен у Киеву, живио у Нижњем новгороду.

- Димитрије Гргел, пл. от Фаргаша, 5. октобар 1903., велепосједник 82. године, супруг Меланије баронице Цапра, родом из Дорохаја у Румунији.

- Александар Љубичић, умро 29. новембра

1906., царски генерал, живио у Бечу, дошао на љечење 1906. године.

- Димитрије Блета, Грк из Трста, умро 21. априла/4.маја 1906. године.

- Александар Такачи, умро 12. децембра 1885., из Будимпеште, туберкулоза.

- Север Бабеш, умро 1885. године, поторучник, Хусарска 3.Опатија.

- Теофил Евгениевич кнез Гагарин, 19. новембар 1894., 38 година, Одеса, водена болест, ожењен, пренесен у Одесу у породичну гробницу. (7)

- Георгие Христа 55, рођ. у Македонији, живи у Калафату, Румунија, грчки поданик (Опатија), трговац, ожењен.

- Владислав Таубингер, преминуо 14/26 септембра 1885. туберкулоза, из Будимпеште (23 година) “регимента Венгрия“, компанија Тирнау.

- Теодор Данев, 12/24 1894. Бугарска, пнеумониа, пансион Хауснер, 2. године.

- Силвио Нкора 9. година и 6. месеци из Румуније, рођен у Кронштату, Еределу, сада Ријека, посљедица дифтерије, православна, римокатоличка.

- Стефан Попеску, умро 7/18 март 1897., царски контролор 46, православно-романски, родом из Чиклаве, регимента Крассо-Корену.

- Недељко Михајло, 20 децембар 1907. православни Румун, Тамишка општина

- Алексие Боериу, умро 19. маја/1.јуна 1906. финанијски надстражар, 43. године, из Брашова, станао у финансијској касарни.

- Антон Сарди, умро 21 марта/4 априла 1899. острво Кимола, архипелаг у Грчкој.

- Ана Микља, 22 децембра 1903. године.

За неке од умрлих православних верника – страних поданика углавном племићког порекла, могуће је пронаћи неке податке. Сви ти странци су у Опатији били из разлога лечења, што посредно потврђује међународни рејтинг Опатије као дестинације за здравствени туризам, већ на почетку двадесетог вијека.

БИЉЕШКЕ

1. Артефакти. Књига вјенчаних Парохије св. Оца Николаја у Ријечи 1782-1860.год. 1,бр.1/1994.

2. Љубинка Тошева Karpowicz, „Књига вјенчаних Парохије св. Оца Николаја у Ријечи 1865.-1907.“ Артефакти, бр. 10/2009. стр.9-25

3. Љубинка Тошева Karpowicz, “Књига крштених Парохије св. Оца Николаја у Ријечи као извор за хисторију Срба у Ријечи 1781-

1860“ Артефакти, бр. 2/1996 . стр.13-30

4. Љубинка Тошева Karpowicz, “Георги е Мицхеле Мелиссино, цавалиери делл’Ордине ди Сант’ Анна а Фиуме”, Квадери, Ровињ/Трст, вол.ХИВ, 2002. стр.413-424.Иста: “Тајна ријечких драгуља. Грофови Георгие (1755)-7.11.1832) и Михајло(8.11.1798-28.06.1857) Мелиссино, витезови Реда св. Ане у Ријеци „, Сушачка ревија, Ријека,бр.57/2007. стр.135-139.
5. Ирвин Лукежић, Повијест ријечких конзулата, Ријека, 2004. стр. 89-90.
6. Јохн П. Краљић, цитира књигу Бриана Боуда у којој писац Владимир Набоков (млађи) у својим успоменама помиње конзула Петерзона.Види: Бриан Боуд, Владимир Набоков. Тхе Руссиан Уеарс, Принцетон, 1990. стр.51.Сјећања Набокова млађег односе се на годину 1904.-на раздобље када је његов отац, као либерални политичар, са обитељи побјегао пред револуцију. Те је исте године у Опатији, у Вили Нетуно био и Петерзон. Јохн П. Краљић, Ријека,Опатија анд тхе руссиан Револутион, текст у припреми за објављивање.
7. Кнезови Гагарин своје порекло воде од времена Петра И. када је за губернатора

једне од осам руских губернија, у годинама њиховог установљења 1708-1709. за првог губернатора Сибира био постављен Матеј Петровић Гагарин.Но, Матеју је било доказано дело злоупотребе положаја, па је, након доношења пресуде у присуству самог цара, обешен 16.марта 1721. године, а тело му је висило на тргу читавих осам мјесеци као опомена другима.Грб кнезова Гагарин представља штит подељен двома перпендикуларним линијама на четири дела. У првом делу плавог поља, рука заштићена сербрним оклопом, држи исукану сабљу. У другом делу, на сербрном пољу, зелени дуб. На трећем сребрном пољу тврђава црвене боје.У четвртм делу стоји црни медвед. Насред ђтита,мали штит у којем на златном пољу стоји зелени дуб, овенчан кнежевском круном, на десној стерани стоји медвед. Штит је покривен мантијом руских кнежева и рфуском кнежевском капом. Артефакти, бр.14-15/2016.стр.47. Артефакти, бр. 14-15/2016. Грбови су приложени у боји на стр. 47.

Лончина Саша

НЕПРОСВЕЋЕНИМА У ГОСПОДУ

“Чујте сви ви, који сте туђи просвећењу (крштењу): ужасните се, зарадајте! Страшна је то претња, страшна одлука! Немогуће је, говори Христос, онеме који се не роди водом и духом да уђе у Царство Небеско, јер на себи још носи одећу смрти, одећу проклетства, одећу труљења - још није добио знак Господњи, још није свој, већ туђ; нема знак за царство.”

Свети Јован Златоуст

Свако ко повјерује у Христа и пожели да учествује у тајнама Цркве, мора најприје да се крсти, да би стекао право да учествује у њеном благодатном животу. Крштењем се задобија усиновљење Божије, што значи да свако ко слободно (својом вољом) одлучи да се крсти изражава жељу да Господ буде његов родитељ, Отац Небески. Када за родитеља имамо Господа и када себе предамо Његовом руковођењу, онда знајте да сте изабрали прави пут. Многи од Вас су одрасли у времену које је било страдално за нашу свету Цркву, многи сте

одрасли у породицама које су из неоправданих разлога отуђили се од Цркве, у времену када под овим нашим небом на страдалној земљи, православни су заборавили своју крсну славу, заборавили обичаје и заборавили први и основни степен у животу сваког хришћанина којим правимо први корак ка заједници са Господом, Свету Тајну Крштења. Међутим, данас живимо у слободнијем времену, времену када морамо да се вратимо своме храму, својим обичајима и коренима. Никада није касно, одрастао човек када се крсти он постаје дијете

Божије, без обзира на године живота, сви смо ми дјеца Божија, дјеца Господња.

Свако дијете машта и радује се или плаши још у утроби мајке своје. Својим рођењем и доласком на овај свет уз Вас, родитеље дјетета ту су и духовни учитељи, да оплемењују и развијају дарове Духа Светога у њему. Дијете је као сунђер, упија сваку Вашу ријеч, памти сваки Ваш корак и Ви сте ти који дијете усмјеравате којим путем ће да иде током читавог свог живота, да ли ће да ходи уским или широким путем. Уским путем, стопама Господњим, Свако ко повјерује у Христа и пожели да учествује у тајнама Цркве, мора најприје да се крсти, да би стекао право да учествује у њеном благодатном животу. Крштењем се задобија усиновљење Божије, што значи да свако ко слободно (својом вољом) одлучи да се крсти изражава жељу да Господ буде његов родитељ, Отац Небески. Када за родитеља имамо Господа и када себе предамо Његовом руковођењу, онда знајте да сте изабрали прави пут. Многи од Вас су одрасли у времену које је било страдално за нашу свету Цркву, многи сте одрасли у породицама које су из неоправданих разлога отуђили се од Цркве, у времену када под овим нашим небом на страдалној земљи, православни су заборавили своју крсну славу, заборавили обичаје и заборавили први и основни степен у животу сваког хришћанина којим правимо први корак ка заједници са Господом, Свету Тајну Крштења. Међутим, данас живимо у слободнијем времену, времену када морамо да се вратимо своме храму, својим обичајима и коренима. Никада није касно, одрастао човек када се крсти он постаје дијете Божије, без обзира на године живота, сви смо ми дјеца Божија, дјеца Господња.

Свако дијете машта и радује се или плаши још у утроби мајке своје. Својим рођењем и доласком на овај свет уз Вас, родитеље дјетета ту су и духовни учитељи, да оплемењују и развијају дарове Духа Светога у њему. Дијете је као сунђер, упија сваку Вашу ријеч, памти сваки Ваш корак и Ви сте ти који дијете усмјеравате којим путем ће да иде током читавог свог живота, да ли ће да ходи уским или широким путем. Уским путем, стопама Господњим, тежим и са много препрека, али плодноснијим, јер ће бити обасипан благословом Господњим за свако добро дјело учињено, или широким путем, путем без Господа, путем без препрека, путем личног незадовољства, неиспуњености и путем пропадљивости.

Дијете од првих корака храни лијепа ријеч, родитељска пажња и љубав, али га оштећује

ако у његову душу уносите своје ђуди и своје грешне мисли. Дијете је њежно створење Божије које као биљку треба његовати, стога вјерско васпитање и доживљај светог и узвишеног, изазваће у њему љубав према истини, завољеће свој храм, завољеће своју вјеру и стасаће у пуног човјека, човјека богатог даровима Духа Светога. Духовно васпитање је имунитет дјетету против васколиког зла у свету, као што се дјеца вакцинишу против разних заразних болести, тако се крштењем вакцинишу против злих сила, оних који нападају душу и мисли човјекове, те га наводе на многа недјела.

Без вјере у Бога је немогуће сачувати дјецу од саблазни. Васпитавши дијете у заповестима, Ви му постављате краеугаони камен за читав живот, а краеугаони камен јесте темељ сваког дома, онај камен који повезује читаву грађевину. Тако и Ви драги родитељи, крштењем и духовним васпитањем своје дјеце у храму постављате темељ за његово даљње напредовање и зидање снажне утврде за одољевање многим бурама овоземаљских искушења. Како се говори у петој заповести Господњој: „Поштуј оца свога и матер своју, да би те Бог благословио и да би дуго проживео на земљи.” тако и Ви усмјерите своје дијете да би духовним животом поштовало Вас, јер родитељска љубав је једна од најјачих љубави, љубав коју дијете ако осети од самог почетка, на њој ће Вам бити захвално и стоструко ће Вам узвратити кад буде потребно, бринуће се о Вама кад ви не будете могли, подариће Вам и вратити за сва добра која сте учинили за њега. Стога не будите лијени, отворите своје очи и прогледајте, увидјећете да за своје дијете чините добро уколико га усмјерите да ходи за Господом, а крштењем ћете му отворити пут ка осталим Светим Тајнама које га кроз живот очекују, јер Васкрсење не бива без смрти, тако и нови живот у Цркви не рађа се док огријеховљени се не затре.

Како за новорођеног, тако и за одраслог човјека важе исте смјернице. Крштење је израз слободе. Крштењем се не постаје хришћанин, пуко крштење без руковођења основним начелима Божијих заповјести не доноси нам на корист. По ријечима Светог владике Николаја, бити хришћанин значи вјеровати у неисказану љубав Божју према људима, која се објавила свијету у ваплоћењу Сина Божјег, у његовом страдању за људе, и имати непоколебљиву вјеру, да је кроз Христа Бога објавио о себи онолико колико смртни људи у овом животу могу носити. У данашње вријеме експанзије

православља у читавом свету и забиљеженог раста броја вјерника неколицина се крсти само ради тога да не би били другачији од осталих. Крштење није славље као што се у данашње вријеме код наших православних Срба приказује као повод за фештање. Крштење је истинска радост и истинско славље на један другачији начин, јер у самој Светој Тајни крштења човјек се погружава три пута у воду, што симболизује смрт огреховљеног, палог човјека, и рађање новог, чистог, за заједницу са Господом.

Шта Светом Тајном Крштења добијамо?

Често спомињано питање које мучи одраслог човјека. Крштењем Вам се отварају многе могућности, самим крштешњем постајете судионици у Литургији, постајете пуноправни чланови Цркве и благословени да кроз свето Причешће у себе унесете тијело и крв Христову, јер Причешће је предукус Царства Небеског, Причешћем постајемо једно са Господом и своје тијело чистимо до греха. Некрштени (непросвећени) ускраћени су тог благослова. Крштењем Нам се отварају врата и других Светих Тајни, Свете Тајне Покајања, Литургије, Брака, Јелеосвећења и других. Кроз те Свете Тајне ми испуњавамо свој живот и своју мисију у овоземаљском животу и уколико испунимо своју мисију и својим животом покажемо да смо истински деца Божија, добићемо оно чему тежимо, а то је бесмртност у Царству Небеском. Крштењем добијамо и врлине које су нам преко потребне да би могли расуђивати шта нам је на корист, а шта нам штети. Врлина не само да обогаћује човјека Богу угодним својствима, већ и зауставља зачетак било каквог порока у човеку. Разборитост за лакоћу увиђања шта чинити у разним ситуацијама живота, Праведност за трајно расположење давања свакоме шта му припада, Умјереност за лакоћу управљања тежњама и њихово држање у границама разума, Храброст за лакоћу свладавања потешкоћа у вршењу добра и подношење кушњи живота и три најбитније : Вјеру, Наду и Љубав без којих ни један посао не би био на корист.

Бог је вјечна љубав и доброта и Он своју тајну и Себе открива онима који Му се приближавају духом и истином. Најопасније за човека је када он заборавља своје људско достојанство и сврху свог постојања на овом свијету. Као што блаженопочивши Епископ Симеон горњокарловачки у својим беседама говори да о овоме свједоче многобројне недаће које нису мимоишле човјека у временима која су иза нас као ни у данашњем времену, несразмјерност у материјалним стварима, живот без истине, без љубави без жртве и солидарности оличења су човјека који није у јединству са Богом, али живот наших предака у давним временима нам свједочи о милости Божијој. Они, наши стари, били су благословени од Господа многим добрима, разним плодовима и оним што нам данас недостаје, а то је бројност породица. Мање је било болести, мање злобе, јер су живели у свези са својом Црквом, крштавали своју децу, чували своје обичаје и благодарили Господу на свему што им је подарио.

Стога и ми данас треба да се окренемо ка Богу, да се крстимо, да чувамо оно што је наше и да као такви својим потомцима пренесемо духовну радост и духовне поуке, да би и они живели у хармонији и миру, јер кроз Цркву Божију и Крштење добијамо преко духовни мир који је у данашње вријеме преко потребан да бисмо остали чврсти и заштићени од свих опасности. Да не будемо оптерећени пролазним вредностима која привлаче, али пребрзо засите савременог човека и осиромаше духовни живот људски. Емотивно и духовно слаб човјек своју напаћену душу може да спасе само ако поново обогати свој емотивни живот и ако се врати Богу и вјери. Прилазите храму, и стари и млади, приближите се Господу, научите се да је овај живот који нам је подарен најсветија стварност, већа од оне материјалне која нам се нуди. Време је да се препородимо и да се обогатимо Истином!

Библиографија:

*Беседе Епископа Симеона Злоковића;
Мартириа – издавачка установа Епархије
горњокарловачке*

О СУЈЕВЕРЈУ И ИСТИНСКОЈ ВЕРИ

Једном приликом сам се, приликом посете родном Оренбургу, прошао са сином преко моста на реци Урал. Пажњу ми је привукло мноштво закључаних катанаца обешених на стубовима ограде моста, па и на самој огради. Катанци су били различите величине – од малих до великих, чак и катанаца који служе за фабричке капије. Неки од њих су били обојени, на неким се налазило срце или натпис типа „Саша + Маша“. Раније то нисам примећивао, док сада слободног места на стубовима практично није било. Ускоро су ми објаснили да је овај обичај повезан са склапањем брака: младенци на дан венчања долазе на мост, стављају катанац на ограду, а кључ бацају у таласе Урала. У граду Уфи се сличан мост зове „Мост љубави“. Овај обичај који је распрострањен у најразличитијим местима наше огромне земље повезују са вером у нераскидивост породице која се ствара, као што не може да се отвори ни катанац чији је кључ бачен у реку.

Наравно, добра је ствар што се младенци усмеравају у смеру јединствености и непоновљивости брака што и стреме да изразе народним обичајем. Уопште, човек је тако створен да жели путем спољашњих дела да осигура своје благостање и у одређеним околностима види симболику долазећих догађаја у личном животу. На том путу је међутим лако склизнути у сујеверје, лажне знаке и наду само на видљиви ритуал који, тобож, сам по себи помаже.

Ево још једног примера. У Москви се, на метро станици „Трг Револуције“ може видети како људи излазећи из метроа из неког разлога журе ка бронзаним фигурама војника и пса. Ако се пажљивије погледа може се видети да се статуа пса сија од бројних хиљада додира. Испоставља се да је ова уметничка композиција, буквално чудотворна, стекла веру да доноси благостање: „додирни и успећеш“, сматрају становници престонице. Чак и студенти долазе овде да својим индексима додирну њушку бронзаног пса ради успешног полагања испита.

Ово је типична врста сујеверја. Без размишљања испуњавати обичај који признаје гомила и веровати у ефекат и представља један од

знакова сујеверја. Сујеверна свест се карактерише изузетно савесним односом према спољашњем дејству, покрету, појави. Пљунути преко левог рамена, куцнути у дрво, сести на кофер пред пут – све ово за сујеверну свест представља сигурну гаранцију невидљиве помоћи и заштите. У основи сујеверја лежи несвесни страх и вера у неку скривену силу која се показује у видљивим делима или ситуацијама. И у том смислу је сујеверје блиско магизму, окултном доживљају нашег света. У магији се сматра да су одређени симболички поступци сами по себи у стању да утичу на живот. Сујеверни човек мисли да свакодневица, у случају да крене одређеним смером, може пресудно да утичу на живот: ако си устао на погрешну ногу – дан ће протећи лоше (а пошто се не зна која је нога несрећна, најбоље је устајати на обе ноге); црна мачка је прешла пут – очекуј несрећу (као да је мачка крива што је црне боје); колико пута закукуриче петао толико ћеш година да живиш (као да је човекова судбина буквално поверена пернатим животињама).

Обично се сматра да је сујеверје повезано са непросвећеношћу, недостатком образовања и незнањем народних маса. Уопштено говорећи тако и јесте, међутим, у мери развоја научно-техничког прогреса и свеопштег образовања сујеверја нигде не нестају. Сујеверја су се трансформисала и прилагодила самом друштвеном прогресу, ушла у школе и научно-истраживачке институте. На пример, код савремених пилота се сматра да за успешно полетање обавезно треба обући једну ствар која је претходно „летела“. На броду се никако не сме звиждати, у несрећи се не сме ни у ком контексту изговарати реч „последњи“. Ради успеха предлажу да се пред путовање попуши пола цигарете, а након пута доврши пола цигарете. Почети јело пре, а завршити после пута. Неки љубитељи аутомобила сматрају да се пред далеки пут не сме прати ауто – не ваља се, ако ставиш резервне делове са другог аутомобила – догодиће се хаварија. Стручњаци у раду са компјутерима уверавају вас да ако за ваш компјутер седне странац, машина ће се покварити без икаквог очигледног разлога, зато

много од њих поред компјутера стављају малу пирамиду која, тобож, штити „четвороугаоног пријатеља“ од урока и врачања. Позната шведска фирма „Ericsson“ за кинеско тржиште припрема телефоне који неизоставно садрже број „8“: A1018, A1028, A3618, итд., пошто „осмица“, по древним кинеским веровањима, доноси успех. Цифра „4“ се у Кини сматра „бројем смрти“ и зато је нема у маркама. У нашој земљи сматрају да срећу доносе телефонски бројеви где се узастопно налазе три исте цифре, чак и „666“, или макар један број „7“.

Сујеверја настају због магијске свести друштва. Магизам је удобнији и једноставнији од хришћанске вере, он пронице у све слојеве друштва, не захтевајући посебне душевне напоре за усвајање. Изненађује: човек може да не верује у Бога или да верује јако површно, али притом врло верује свим могућим знацима, хороскопима, очигледним предрасудама. Узрок томе лежи управо у површности и лакомислености сујеверја што је за човекову греховну природу удобније од вере у Бога која захтева озбиљан, дубоки однос срца и непрестани рад над собом.

Магизам се управо и огледа у сујеверној претпоставци о утицају засебних, симболичких дејстава на постојање или одсуство благостања у нашем животу. На пример, постоји јако убеђење да је при постављању темеља у угао неопходно ставити новчаницу – за срећу. У народној свести на прво место не долази молитва нити молитвени чин освећења, већ обичај који се формирао кроз векове да се као симбол богатства и благостања куће у темељ поставља новчаница. „Сачувај обичај – нећеш зажалити“, говоре у том случају. Студенти и ђаци су убеђени да се пред испит не сме прати глава јер тако са прљавштином можеш опрати и знање. А ако између заљубљених прође Циганка, ради спасења пријатељства треба викнути: „Поздрав на сто година!“

У сујеверју не делује логика, већ страх пред људским обичајем. Раније је у селима постојао знак: ако кокошка кукуриче као петао – то није добро. Таквој кокошки би ломили врат и избацивали преко прага говорећи: „На твоју главу, не кукуричи кокошко!“. Узгред, одатле и потиче пословица: „Не кукуричи кокошко – баба, не туци се са сељаком“. Такође се од давнина сматра неприхватљивим да се рука пребаци преко прага јер ће се након тога обавезно људи посвађати. Сличан обичај је ушао чак и у народно-црквене односе тако да се већ не може тражити благослов преко прага или док сте на степеницама (очигледно да се не бисте посвађали са свештеником).

У многосте се сујеверје подржава на нивоу

свакодневице коју је крајње тешко променити. Прихватајући у детињству сујеверје и знаке одраслих дете већ одраста са њима као са нечим потпуно природним. Дете још увек нема критичко мишљење, а док одрасте већ је навикло да тако поступа и мисли. „Знаете да кад бијасте незнабошци идосте безгласним идолима, како вас одвођаху“ (1 Кор. 12:2), говори апостол Павле. У дечијој психи остаје слој који се касније испољава у зрелом узрасту. Сама сујеверја и представљају у суштини остатке незнабоштва.

Сујеверје представља слепо прихватање мишљење људских незнања (и не толико интелектуалних, колико духовних незнања). Ако сујеверном човеку дође писмо са саветом да препише ово писмо двадесет пута заредом и да ће онда „постати срећан“, он ће, не замисливши се, сести да препишује. „Писма среће“ су текстови који се шаљу поштом који позивају на умножавање и слање даље са различитим предлозима. Магизам сличних феномена се огледа у томе што се нада личне среће сујеверно сједињује са самом чињеницом непромишљеног, механичког копирања писама, страха од несреће ако се захтев не испуни. Парафразирајући познату руску изреку, предложио бих пословицу: „Реци будали, који ће му ритуал донети срећу, он ће погрешити, али ће испунити.“ Казаће му: плуни преко левог рамена да би се жеља испунила, он ће одмах кренути да плује. Казаће: како проведеш први дан године, тако ће и цела година проћи – он ће се неумерено веселити у новогодишњој ноћи да би стекао безбрижност за целу наредну годину.

При чему чак и људи који као да ни у шта не верују, сујеверно испуњавају неки ритуал ради умишљеног благостања. Понекада се чак и у становима цивилизованих грађана може видети потковица над улазним вратима. То јако добро илуструје анегдоту у коме је посетилац, видевши потковицу изнад улазних врата питао домаћина: „Зар и ви верујете у то?“, „Не“, одговара домаћин, „али кажу да то помаже чак и онима који не верују“. Већ ће се наћи „стручњак“ који ће вам рећи да ли сте правилно обесили ту обућу за коњске копите. Ако јесте правилно – срећа ће одмах дојурити у ваш дом.

Људској души је, уопште, својствена потреба за вером. И сујеверје представља покушај да се задовољи та потреба, само не вером која је објављена у Божијем Откровењу – јер, као што смо рекли, таква вера захтева огромне напоре, личне, душевне, вољне, па чак и интелектуалне – већ вером, да тако кажемо, приручном, позајмљеном из локалних традиција и заснованој на додиру са нечим тајанственим. На

пример, човек не верује у Бога (или верује јако површно) и сагласно са тим, не обраћа Му се у молитвама (или се моли јако површно), али зато непоколебиво испуњава народне обичаје тако да при изласку из куће ни у ком случају неће допустити да се очисти под.

Као да се одсуство наде на Бога покушава испунити надом на држање одређених ритуала. Зашто је сујеверном човеку потребно да плуне преко левог рамена? Да би се нечим изнутра осигурао. Сујеверје представља замену за истинску веру и истовремено представља и покушај да се наш свет додирне са нечим оностраним. Таква је вера у магичну силу камења, амајлија и поменуте потковице коју због среће стављају изнад прага.

Када човек нема праву веру у Бога, његов бог постаје нешто ближе и разумљивије, на шта се труди да се ослони у сопственом животу. Тако се јавља идолопоклонство предстварима и побожни страх пред народним традицијама. И у исто време – још једном ћемо поновити – сујеверје представља покушај да се макар колико уздигне, продуктиви свакодневница само не уз помоћ обраћања Богу и стицања благодати Духа Светог, већ кроз признање неке тајанствене силе у предметима овога света, кроз виђење у различитим случајностима неког фатума, суда, судбине која нас превазилази. И све то је нека олакшана форма религиозности, при којој се на случајност надају као на законитост и знак вишег света који не познајемо.

Сујеверје пре свега представља унутрашње ланце које човек сам себи ставља. То је мноштво невидљивих веза којима је изнутра окован човек тако да већ не може слободно да живи, већ се непрестано нечега боји, обазире се, бива узнемирен. Свеобухватни страх изазива потребу да се вратиш чим изађеш из куће: ако си заборавио неку неопходну ствар и вратиш се, сам си крив за даље несрећу. Аутор ових редова је више пута гледао очигледни ужас на лицу сујеверног рођака када је видео да се враћам у сопствени стан као да је то био сигнал да ће ми се догодити нека несрећа. Неки за

сваки случај гледају у огледало као да ће тобож твој сопствени одраз уклонити „усуд“ који се надвисио над тобом. Уопште, народна веровања и сујеверја често пронице отворени песимизам. Принципи тоталног баксузлука има своју шаливу дефиницију: „Ако може да ти се догоди нека непријатност, то ће се обавезно догодити“. На то нам по мишљењу сујеверних људи указују народна веровања и сви могући предзнаци.

Посебна сујеверја су повезана са данима, бројевима и месецима, што веома очигледно показује магизам скривен у душама многих људи. На пример, скоро сваки малоцрквени човек сматра да је понедељак тежак дан (одатле и много додатних веровања: не предузимај ништа важно да радиш, неће бити успеха; ако дајеш новац у понедељак читаве недеље ћеш имати трошкове). Ако се тринаести дан месеца подударио са петком то је онда велика несрећа тако да човек троши своје душевне силе на

очекивање свих могућих непријатности тога дана. Међу годишњим месецима јако трагични положај се додељује мају јер, како је убеђен народ, људи рођени у мају мучиће се цео живот. Кажу да ни бракови склопљени у том месецу не трају дуго. Хтео бих, узгред, да кажем пар ствари о себи: родио сам се управо у мају, у мају сам склопио и брак, двоје од троје моје деце су се опет – родили у мају – ето какву тужну судбину ја имам!

Многи наши суграђани сматрају 29. фебруар за лош дан, „Касијанов дан“ (тог дана Црква слави преподобног Јована Касијана), као и цела преступна година, у којој се по веровању догађа више смрти (аутор се опет, родио у преступној

години). По народним веровањима, на Касијанов дан не треба започињати никакав посао, треба спавати све до obroka (тако се смањује ризик да се упадне у непријатност), а најбоље је да се уопште не излази из куће.

Свети Јован Златоуст је сјајно говорио о апсурдности сличних представа: „Неко је убеђен да постоје срећни и несрећни дани. Такав човек се на несрећни дан неће бавити добрим делима, мислећи да ће читав његов труд остати узалудан и некориштан због самог дана; исто тако се ни у срећан дан неће бавити добрим делима мислећи да лењост уопште неће омести добро својство самог дана. На тај начин и у једном и другом

случају он ће губити своје спасење и, сматрајући своје напоре час узалудним, час сувишним, водиће неделатни и порочни живот.¹

Разумљиво је да никаква подударања бројева и дана, „посебни“ бројеви или месеци у години сами по себи не наносе штету човеку. Понедељак је тежак само за људе који су ноћ пре тога провели како не треба. Тако ће човек који је много попио у недељу имати главобољу у понедељак. Оправдавајући себе сујеверним веровањима, такав неће журити на посао, лечиће мамурлук и самим тим још више уништавати сопствени живот. Ако је недељни дан био посвећен заморном филмском маратону, следеће јутро ће такође бити прилично тешко. На тај начин, понедељак није тежак због свог распореда у недељи, већ због људске злоупотребе слободног времена за викенд. Човек који уме да користи време први дан након викенда поседоваће стваралачки успон и лакоћу.

У Цркви је сваки дан недеље посвећен некоме. Понедељак је посвећен светим бестелесним анђелским силама (анђели су први створени, они су испред људи по светости и зато се након недеље бестелесне силе и спомињу прве). Њима

се у храмовима у тај дан узносе посебне молитве, уз њихову помоћ понедељак хришћанин може провести лако, слично самим анђелима.

Сваки дан који нам је Бог дао за живот освећен је Његовим присуством и Његова помоћ људима је спремна за све који је траже. Зато хришћанин не треба да се брине због бројева или дана, већ једино због греха. Пад у грех за собом повлачи казну. Такво време заиста постаје зло за човек који год дан недеље или месец био у години. Живот у верности Богу за собом повлачи мир душе и унутрашњу радост, био то понедељак, петак 13-ти или још неки, за сујеверне људе, страشان дан. Дакле, ради наше среће сваки дан нашег живота треба посветити испуњавању Божијих заповести.

Апостол Павле је, узгред, прекоревao неке хришћане, подсећајући их на претходни живот у незнабоштву: „Тада не знајући Бога, робовасте боговима који то по природи нису. А сада познавши Бога, или боље, будући познати од Бога, како се опет враћате на слабе и биједне стихије, којима опет изнова хоћете да робујете? Гледате на дане и мјесеце, и времена и године! Бојим се за вас, да се нисам узалуд трудио око вас“ (Гал. 4:8-11).

Магијска свест савременог друштва изражава се у томе што се у једном и истом часопису објављују информације о предстојећим црквеним празницима и магијске формуле за добру жетву, подаци о хришћанским светињама и народна веровања. И једно и друго за читаоца представља област тајанствених сила који додирују наш живот (ако то, наравно, није област народних обичаја). Човек ће на себе ставити крст, али ће такође са радозналошћу да послуша који драгоцен камен може да буде амајлија за њега и ако буџет то дозвољава несумњиво ће је набавити.

Сујеверје прониче живот човека који није умом и срцем утврђен у Православљу. Он, наравно, поштује светиње Цркве и сматра за неопходно да ретко посети храм, али такође страшном грешком сматра и ако постави свећу преко левог рамена.

У неразумном обредоверју, када се испуњавање обреда поставља изнад љубави према човеку и самог човека, такође постоји одсјај сујеверја и магизма. Такав поклоник обреда својим срцем не примећује Бога и зато и не цени човека створеног по образу Божијем, сурово око себе одгурује људе који не поступају по његовим принципима, чувајући свој тајанствени обред као што незнабошци чувају кип од лопова. Зато и видимо суровост у односу према

¹ Свети Јован Златоуст. Сабрана дела. Т. 1. СПб., 1898. С. 769

људима који су тек ушли у храм, које сурово прекоревају за сваки неправилни поступак као да ти људи својим првим корацима у сусрет Богу могу да повреду храм и богослужење. Зато, са друге стране видимо сујеверни однос према црквеним службама, а затим и разочарење људи који су примили неку Свету Тајну и након тога се разболели или осетили животне тешкоће. Они су мислили да ће их тачно испуњени обред изабавити од свих земаљских несрећа, док Бог и саме несреће укључује у Своју бригу о нама.

Слично као што се и црквени људи некад приклањају сујеверјима, када се чини да само треба да прочиташ акатист и истог тренутка ћеш бити услишен, или ако ниси пред излазак из куће изговорио формулу: „Одричем те се сатано...“ упашћеш у искушење. Постоје девојке који сматрају да ако на Васкрс звоне на звоне (у неким манастирима пуштају све оне који желе да звоне на звона) успеће да у току године нађу свог изабраника. А где је Бог са Својим Промислом, са Његовим познавањем људског срца и онога што је корисно и потребно конкретном човеку?

Чак и однос према црквеним светињама може бити потпуно сујеверан. То се догађа када се човек безумно ослања на неки свети предмет: појас, тамјан, привезак за иконом Светитеља, не сећајући се при том ни Бога, ни елементарних закона безбедности. На пример, то се догађа када се возач не везује безбедносним појасом са оправдањем да је аутомобил освећен и изнад волана има икону. Овде видимо глупост прикривену побожношћу. Човек игнорише прихваћена правила безбедности сматрајући да ће му Бог дати мирну вожњу због саме чињенице присуства светиње. Наравно, умесно је питање: зашто се аутомобили уопште освећују и стављају иконе у њих?

Аутомобили се освећују да би и они, као и хришћани возачи, били осећени благодаћу Божијом, што значи избављење од присуства тамних сила које су у стању једино да наштете. У таквим случајевима је заиста могуће избављење од низа ситуација у којима се удес изазива искушењем демонских сила које сугеришу мисао за неоправдани маневар или наводе сан на возача. У Житију светог Николаја Чудотворца се говори како је у време пловидбе светитељ видео ђавола који је ушао у лађу да би је потопио у време олује. Свети угодник Божији је избавио својим молитвама брод од опасности. Овај догађај потврђује истину да демони заиста могу да нанесу штету нашем превозном средству, мирном путовању човека.

Ето зашто је неопходно освећење транспортног средства. Икона унутар аутомобила обраћа и унутрашњу пажњу возача ка Богу. Међутим, све то није повод да се возач сматра изолованим од земаљских промена. Промисао Божији може и да допусти удес ако је на корист човековој души. Непричвршћени појас представља кривицу возача која може да изазове штету за здравље и живот.

Распрострањено сујеверје представља и вера у урок. Чак је и истакнути римокатолички теолог Тома Аквински (1225-1274) веровао у могућност урока и у својој „Сума теологије“ писао да је душа старе жене чешће испуњена злом, да због тога и њен поглед постаје отрован и опасан, посебно за децу. Сагласно са веровањима простог народа урок представља наношење штете својим погледом, остављање лошег трага на човеку својим погледом.² На тај начин свака болест или лоше расположење може да се припише нечијем уроку. Наравно, може се расуђивати о томе да поглед праведника излива добро, а поглед грешника зло, да то и оставља лоше последице, али би у том случају свет одавно изгорео од међусобних убилачких погледа. Какав урок може да нанесе штету души ако је обраћена Богу? Не туђи „зао поглед“ већ наша лична реакција на њега одражава се на нашој души и расположењу тако да од нас зависи да ли ћемо сами себе да „урекнемо“.

Шта је сујеверје? Као што се види иза саме речи: сујетна вера, то јест, празна, лажна, узалудна вера. Истинска вера се и разликује од сујеверја јер истински верујући човек не гута безумно сваки „духовни“ производ. Истинску веру прате трезвеност и расуђивање уз чију помоћ се једино и може усвојити истинска духовност. Сујеверје је „сваштојед“, кратковидо и наивно, усмерено ка свему без разлике.

Већ смо говорили да сујеверје представља алтернативу животу у истинској вери. Истинске духовне вредности још увек нису победиле у души таквог човека, док је потреба да се ослања на нешто натприродно остала. Људи интуитивно траже духовну заштиту. Немајући живу веру у Бога користе различите заштите и ослањају се на сујеверја и веровања која тобож утичу на наш живот. Дакле, сујеверни не верује толико у нешто, колико се боји. Њега непрестано прате страхови и у самом сујеверју тражи средство за заштиту од њих. Сујеверје се најснажније показује код људи када осећају

² У нашем народу ово веровање је познато као „урокљиве очи“.
– прим. прев.

снажне проблеме или емоције, када пред њима стоји питање превазилажења низа проблема, неопходности избора или доношења одлуке, полагања озбиљног испира или извршење одговорног задатка.

Сем тога, у души постоји потреба да се психолошки у ред доведу сопствени поступци са ослоном на неке вредности. Обраћајући пажњу на сујеверне обичаје, човек и невољно гради сопствени поглед на свет по одређеном реду, систему, труди се да контролише сопствене поступке у сагласности са тим системом, уз чију помоћ добија психолошку сигурност за оцену правилних или неправилних поступака. То пружа успокојеност и имитацију стабилности у животу. На пример, прихваћено је да људи седе заједно пред пут. Реално седе само зато што се кроз то они смирују и подсвесно уверавају да се никада неће растати. Заобилазећи пут који им је пресекала црна мачка, човек се психолошки усмерава ка бољем: себе је, тобож, избавио од несреће.

На тај начин сујеверје представља површно средство самозаштите, када човек интуитивно тражи невидљиву помоћ која се показује у спољашњим догађајима, предзнацима и делима као симболима духовне реалности који утичу на нашу судбину. При том човеково срце спава, сам човек остаје у некаквом самоуспокојењу, махиално испунивши сујеверни обичај или се ослонивши на људско веровање.

Истинска вера дотиче дубине људске душе, када се срце буди и хришћанин стоји пред Богом са осећањем Његовог живог присуства. Тада човек схвата да се његов живот усмерава не стихијама тајанствених сила, већ Промислом Божијим, то јест, **Његовом нежном и мудром бригом о нама**. Наравно, далеко да сви верујући могу да осмисле све танане нијансе сопствене вере, али није могуће ни све изразити речима. Ипак, у дубинама душе верујућег човека догодила се одлучна измена – искуство молитве, додир са духовним светом, искуство општења са Богом он већ неће заменити за празнину сујеверја. Сами хришћански обреди: крсни знак, поклони, целивање светих икона, мазање светим уљем и друго изражавају његов духовни однос према Богу, стремљење његовог срца ка Господу и жељу да прими благодат Духа Светога. Наша душа је на најтеснији начин повезана са телом и зато су хришћански спољашњи поступци знаци и симболи духовне ризнице наше вере.

Сваки црквени обред нас уздиже изнад свакодневице и помаже да дотакнемо оно што је изнад земаљских осећања и мера. На пример, спајање три прста представља исповедање Једног Бога Тројице, а стављање крсног знака на себе представља исповедање Христове Жртве на Крсту захваљујући којој је побеђен сатана и грех. Тако и упаљена свећа симболише наше молитвено горење пред Богом и светлост истините вере која осветљава сумрак овог света.

Тако нас црквени обреди уздижу над стихијама света, побуђују на духовну слободу и независност од земаљских околности. У сујеверним обичајима ситуација је обрнута: без дубоког унутрашњег односа са Богом човек се губи у страховима и неизвесности, хвата се за сам обред као за сламку спаса која га избавља од фатума који, тобож, виси над њим. Сујеверни човек се такође обраћа оностраном али то посматра као несхватљиву стихију која се овде показује у виду веровања и сујеверних обреда.

Сујеверју је карактеристична особеност да се главно придаје нечему што је потпуно небитно, случајно, непостојеће, док се на главно, суштинско и важно не обраћа скоро никакав значај. У том смислу сујеверје се опет радикално разликује од истинске вере. Када је у питању вера, ту се човек свесно, свим својим бићем обраћа Богу чије живо присуство осећа верујуће срце. Ту народна веровања ни случајне околности нису животни критеријум, већ заповести Божије и савест верујућег човека, које говоре како да се поступа.

Зашто се, како се чини, испуњавају нека сујеверја? Зато што често оно у шта је човек поверовао, то за њега постаје и реалност. Сујеверни човек сам пореди догађаје свог живота са садржајем сујеверја, сам прилагођава судбину у оквиру сујеверја и веровања, ствара у својој машти узрочно-последичне везе, као што су древни незнабошци у догађајима сопственог живота видели истинитост своје митологије и вере у богове. Неретко томе директно помажу тамне силе. На пример, човеку који верује у ванземаљце, они могу заиста и да се јаве по дејству демонских сила.

А вези са унутрашњом зависношћу од сујеверја желели бисмо да се подсетимо предивних речи светог апостола Павла: „Стојте, дакле, у слободи којом нас Христос ослободи, и не дајте се опет у јарам ропства ухватити“ (Гал. 5:1).

Преузето са: www.imanade.org

Ивор текста: www.pravoslavie.ru

АКТУЕЛНОСТИ са интернет презентације епархије горњокарловачке

| 01 октобар 2016 |

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа горњокарловачког г. Герасима отпочело је унутрашње и вањско уређење храма у Доњим Кукурузарима. Тренутно се изводе радови на постављању новог стропа и кречење истога. Такође је у припреми извођење лимарских радова на крову храма те постављање олука и уређења бетонске стазе око истога, а све у циљу да би се сачувао овај велики храм од зуба времена који га је нажалост добро начео.

| 10 октобар 2016 |

У недељу шеснаесту по Духовима, када наша Света Црква прославља успомену на Светог апостола и Јеванђелиста Јована Богослова, служена је Света архијерејска Литургија у Саборном храму Светог оца Николаја Мирликијског у Карловцу. Евхаристијским сабрањем на данашњи дан, началствовао је Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки г. Герасим, уз саслужење

свештенства Саборног храма у Карловцу, протонамјесника Милидрага Стокановића и протонамјесника Предрага Сушића.

По окончању сабрања, Епископ Герасим је поучио вјерне о прочитаном одломку из данашњег Јеванђеља, које говори о талантима. Таланти које господар из приче дијели својим слугама представљају дарове које нам је Господ подарио, свакоме према мјери и потреби, да их умножимо, користимо и тако постанемо Његови сарадници у дјелу спасења човека и свијета од ђавола, гријеха и смрти. Свакоме даје Бог дарове према његовој моћи, то јест према томе колико свако од нас може носити и употребити. Свети апостол и Јеванђелист Јован Богослов којег данас прослављамо, био је син рибара Зеведеја и Саломије. Позван од стране Господа Исуса Христа, Јован одмах остави свога оца и мреже рибарске, и пође са својим братом Јаковом за Христом. И од тога дана се више није

одвајао од Господа све до краја.

Са Петром и Јаковом присуствовао је васкрсењу кћери Јаирове и Преображењу Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа. По заповјести Христовој он је брижно, као син, служио Пресветој Богородици до успенија њеног.

| 03.11.2016. |

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа горњокарловачког Господина Герасима ученици православног вјеронаука од петог до осмог разреда основних школа Иван Горан Ковачић из Врбовског и Никола Тесла из Моравица заједно са ученицима католичког вјеронаука посјетили су горе наведене манастире. Ова посјета реализована је у склопу теренске наставе у курикулумском пројекту школе.

Заједно са ученицима поред вјероучитеља са ученицима су путовали: равнатељ школе, педагог и још пет наставника и учитеља из предмета ликовног, географије

и историје. По плану предвиђеном најприје смо посјетили мостир Крку а затим и самостан Висовац. Циљ ове мјешовите групе ученика је да се и једни и други упознају са православним односно католичким животом монаха како у манастиру тако и у самостану као и о духовним вриједностима који се вјековима његују и живе у истима. Исход заједничке посјете јесте да учврсти један завидан склад вјерске и националне толеранције и узајамног поштовања како код ученика тако и код њихових наставника и учитеља.

|07.11.2016.|

У двадесету недељу по Духовима послје литургијског сабрања у костајничком храму, Коло српских сестара из Костајнице организовало је помоћ за тешко болесну Дару Бањанац и њеног супруга Љубана из Пањана који се опоравља од можданог удара. Помоћ је прикупљена у храни, постељини, одјећи, хигијени и осталим основним животним потребама. Обилазећи ову породицу примјећено је да породица нема фрижидер да би сачували храну па је одмах сакупљен новац

између чланова Кола српских сестара, који ће ових да бити купљен и испоручен.

|03.12.2016.|

Његово преосвештенство владика горњокарловачки Герасим изјавио је Срби да није званично обавијештен о истраживању и прекопавању Шаранове јаме и других јама на Велебиту у које су усташе бацале побијене Србе, иако је надлежан за подручја гдје се оне налазе, али да ће тражити да кости жртава након ископавања буду предате Српској православној цркви.

„Кости жртава су наше и ми ћемо упутити захтев да нам се након ископавања оне предају, да их ми похранимо у наше храмове како доликује земним остацима светих мученика“, рекао је владика Герасим.

Он је додао да понеку информацију о прекопавању јама на Велебиту сазна „са стране, од других људи“.

„Забрињава нас то да нисмо обавештени о тим активностима и што се то ради потајно, што свакако оставља простора за манипулисање

и прекрајање истине“, нагласио је владика горњокарловачки Герасим.

Комисија Владе Хрватске, задужена за истраживање и ексхумацију жртава Другог свјетског рата и послјератног периода већ трећи дан прекопава Шаранову јаму на Велебиту, изјавио је предсједник Удружења „Јадовно 1941.“ Душан Басташић.

Он је указао да нико од представника породица жртава није позван ни укључен у рад те комисије.

„Јама је већ неколико пута истраживана, а извјештаји о пронађеним остацима били су различити, што оставља простор за манипулацију“, подсјећа Басташић.

ЕПИСКОП

ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА ГОРЊОКАРЛОВАЧКА

Славе Рашкај 14; 47 000 Карловац; Република Хрватска

телефон: 00385 (0)47 642 531; факс: 00385 (0)47 642 532; e-mail: episkop@eparhija-gornjokarlovacka.hr

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КАРЛОВЦУ (I)

ПРОТОНАЈЗЕСНИК ГОРАН СЛАВНИЋ

Тина Ујевића 5; 47 000 Карловац

tel: mob: +385 (0)95 880 36 36
fax: e-mail: goranslavnic@gmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У РИЈЕЦИ (I)

ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР ЛИЊО КОСТИЋ

Ивана Зајца 24/1; 51 000 Ријека

tel: +385 (0)51 335 399 mob: +385 (0)91 514 82 50
fax: +385 (0)51 324 160 e-mail: spco-na-rijeci@ri.t-com.hr

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ПУЛИ

ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР ГОРАН ПЕТКОВИЋ

Перој 19; 52 215 Водњан

tel: +385 (0)52 520 654 mob: +385 (0)98 979 30 38
fax: +385 (0)52 520 654 e-mail: spco_pula@yahoo.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КАРЛОВЦУ (II)

ПРОТОЈЕРЕЈ МИЛИДРАГ СТОКАНОВИЋ

Амброза Враницанија 6; 47 000 Карловац

tel: mob: +385 (0)99 776 776 9
fax: e-mail: milidrag.stokanovic@gmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У РИЈЕЦИ (II)

ЈЕРЕЈ ЈОВАН ГАЛАМИЋ

Ивана Зајца 24/3; 51 000 Ријека

tel: +385 (0)51 335 399 mob: +385 (0)95 723 356 4
fax: +385 (0)51 324 160 e-mail: jovan.galamici@gmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ОГУЛИНУ

ПРОТОЈЕРЕЈ МИЛАН ОГУЛИЋ

Б. Франкопана 16; 47 300 Огулин

tel: +385 (0)47 532 475 mob: +385 (0)98 130 05 31
fax: +385 (0)47 532 475 e-mail: spco-ogulin@live.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КАРЛОВЦУ (III)

ПРОТОНАЈЗЕСНИК ПРЕДРАГ СУШИЋ

др Милана Немичића 10; 47 000 Карловац

tel: mob: +385 (0)95 871 62 69
fax: e-mail: predragsusic@yahoo.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ГОСПИЋУ/СЛИЊАНУ

ЈЕРЕЈ ДРАГАН ЛИНАЈКОВИЋ

Ул. Специјалне Јединице Полиције 16; 53 000 Госпић

tel: mob: +385 (0)97 668 264 1
fax: e-mail: dragan.bn.gk@hotmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ДОЊОЈ ЛАПЦИ

ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР СЛАВНИША СИМАКОВИЋ

Маршала Тита 11; 53 250 Доњи Лапач

tel: +385 (0)53 765 154 mob: +385 (0)95 87 87 197
fax: +385 (0)53 765 154 e-mail: simakovic@gmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КОЛАРИЋУ

ПРОТОНАЈЗЕСНИК ЗЕЛЈКО ВИДАКОВИЋ

Коларић 67; 47 220 Војнић

tel: +385 (0)47 883 519 mob: +385 (0)99 201 40 15
fax: +385 (0)47 883 519 e-mail: zeljkovidakovic19@yahoo.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У С. МОРАВИЦАМА

ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР ЈЕЛЕНКО СТОЈАНОВИЋ

Докмановићи 10; 51 325 Моравице

tel: +385 (0)51 877 137 mob: +385 (0)98 801 051
fax: +385 (0)51 877 137 e-mail: spco-moravice1@net.hr

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ГРАЧАЦУ

ЈЕРЕЈ ПРЕДРАГ ПАНТЕЉИЋ

К. Степинца 82; 23 440 Грачац

tel: +385 (0)23 789 08 64 mob: +385 (0)99 596 25 69
fax: +385 (0)23 789 08 64 e-mail:

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ТОПУСКОЈ

ПРОТОЈЕРЕЈ МИЛАС РИСТИЋ

Прилаз г. Драшковића 2а; 44 415 Топуско

tel: +385 (0)44 733 329 mob: +385 (0)91 585 05 46
fax: +385 (0)44 733 329 e-mail: parohija.topusko@gmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ДРЕЖНИЦИ

ПРОТОЈЕРЕЈ МИЛОШ ОРЕЉ

Спомендом бб; 47 313 Дрежница

tel: +385 (0)47 566 179 mob: +385 (0)98 983 35 38
fax: +385 (0)47 566 322 e-mail: spco@dreznica.net

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ПЛАШКОЈ

ПРОТОНАЈЗЕСНИК ЈУТОСЛАВ МАКСИМОВИЋ

Прве гардијске бригаде 1/а; 47 304 Плашки

tel: +385 (0)47 573 456 mob: +385 (0)95 509 43 28
fax: +385 (0)47 573 456 e-mail: maksimovic79@net.hr

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ГЛИНИ

ПРОТОЈЕРЕЈ СЛОБОДАН ДРАКУЉИЋ

Хрватска 20; 44 400 Глина

tel: +385 (0)44 880 615 mob: +385 (0)98 977 17 32
fax: +385 (0)44 880 615 e-mail: slobodandrakulic1977@gmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КОРЕНИЦИ

ПРОТОНАЈЗЕСНИК НИКОЛА МАЛОБАБИЋ

Девете гардијске бригаде 26; 53 230 Кореница

tel: +385 (0)53 756 367 mob: +385 (0)95 806 18 38
fax: +385 (0)53 756 367 e-mail: nmalobabic@gmail.com

МАНАСТИР РОЂЕЊА Св. ЈОВАНА У ГОМИРЈУ

АРХИМАНДРИТ МИХАИЛО (ВУЧЕВИЋ)

Рибњак 23; 51 327 Гомирје

tel: +385 (0)51 878 188 mob: +385 (0)91 781 43 14
fax: +385 (0)51 878 188 e-mail: manastir.gomirje@hotmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ПЕТРИЊИ

ПРОТОЈЕРЕЈ САША УМИЋЕВИЋ

Владимира Назора 13; 44 250 Петриња

tel: +385 (0)44 813 419 mob: +385 (0)95 511 46 69
fax: +385 (0)44 813 419 e-mail: sasa_umicevic@live.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ОТОЧУ

ПРОТОНАЈЗЕСНИК СЛАЂАН НИКИЋ

Трг др. Фрање Туђмана 5; 53 220 Оточац

tel: +385 (0)53 771 285 mob: +385 (0)98 900 21 71
fax: +385 (0)53 771 285 e-mail: jerejsladjan@gmail.com

МАН. БОГОРОДИЦЕ ТРОЈЕРУЧИЦЕ У Д. БУДАЧКОЈ

АРХИМАНДРИТ НАУМ (МИЛКОВИЋ)

Доњи Будачки 6; 47 242 Крњак

tel: +385 (0)47 718 206 mob: +385 (0)99 744 00 29
fax: +385 (0)47 718 206 e-mail: manastir.trojerucica@gmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КОСТАЈНИЦИ

ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР ДАЈАНБОР ТАНАСИЋ

Даворина Трстењака 5; 44 430 Костајница

tel: +385 (0)44 851 206 mob: +385 (0)91 565 69 54
fax: +385 (0)44 851 206 e-mail: dalibortanasic76@gmail.com

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ДВОРУ

ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР РАДОСЛАВ АНЂЕЛИЋ

Миле Б. Чађе 46; 44 440 Двор

tel: +385 (0)44 871 811 mob: +385 (0)98 56 36 13
fax: +385 (0)44 871 811 e-mail: spc.co.dvor@gmail.com

УРЕДНИШТВО ЧАСОПИСА

СВЕТИ САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

Амброза Враницанија 6; 47 000 Карловац

tel: +385 (0)47 642 531 mob: +385 (0)99 744 00 29
fax: +385 (0)47 642 532 e-mail: naum.m89@gmail.com

